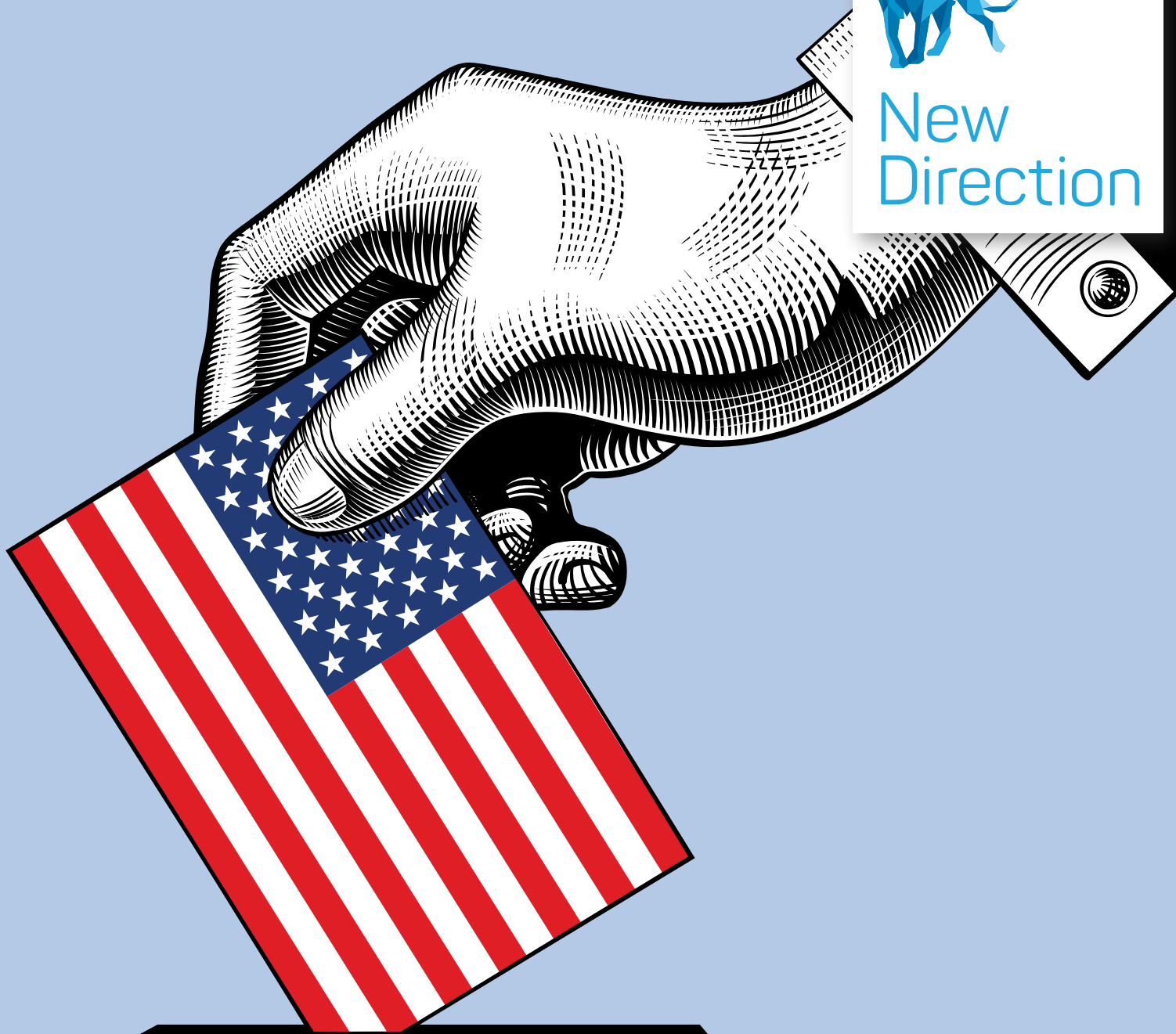

New
Direction

BUDOUCNOST TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ VE SVĚTLE AMERICKÝCH PREZIDENTSKÝCH VOLEB

DANIEL KOŠTOVAL

New Direction

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)

New Direction is registered in Belgium as a not-for-profit organisation and is partly funded by the European Parliament.
REGISTERED OFFICE: Rue du Trône, 4, 1000 Brussels, Belgium. EXECUTIVE DIRECTOR: Witold de Chevilly.
The European Parliament and New Direction assume no responsibility for the opinions expressed in this publication. Sole liability rests with the author.

Daniel Koštoval

Daniel Koštoval (1971) je bývalý diplomat, pracoval na Stálé delegaci ČR při NATO a na velvyslanectví ČR v Moskvě a ve Washingtonu, které vedl v letech 2010-2011. V období 2013-2018 byl náměstkem ministra obrany pro zahraniční vztahy, strategie, obranné plánování a vyzbrojování. Specializuje se na zahraničněpolitické a bezpečnostně-obranné otázky a působí jako analytik a komentátor INFO. CZ. Spolupracuje se soukromou VŠ CEVRO Institut. Působí také v soukromém sektoru jako konzultant v oblasti bezpečnosti a obrany, legislativy, obranného průmyslu, inovací a nových technologií.

1	ÚVOD	7
2	PROČ A JAK SE STÁLÉ AMERICKO-EVROPSKÉ SPOJENECTVÍ ZRODIL	9
3	DNEŠNÍ STAV TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ V PŘEDVEČER VOLEB V USA	13
4	BUDOUCNOST TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ VE SVĚTLE PREZIDENTSKÝCH VOLEB V USA	31
5	ZÁVĚRY	33

ÚVOD

Dnes jsme v euroatlantickém prostoru zvyklí na bezprecedentní úroveň zajištění bezpečnosti díky stálému spojeneckému svazku USA a Kanady s evropskými státy. Toto transatlantické spojení bylo institucionalizováno v podobě Organizace Severoatlantické smlouvy (North Atlantic Treaty Organization – NATO).

Vznikem NATO v roce 1949 byl zajištěn nejdelší mír v Evropě – až dodnes. Transatlantická vazba, jak o spojení mluví především Evropané, však není samozřejmostí. Spojené státy mohou jít ve světle rozvíjející se geopolitické situace ve světě svou cestou. Stejně tak mohou chtít transatlantický rozchod s USA představitelé evropských států.

Tato studie se nejprve zabývá analýzou současného stavu transatlantických vztahů ve světle vývoje systému mezinárodních vztahů. Následně předvídá budoucí vývoj v kontextu prezidentských voleb v USA v roce 2020. Vzhledem k leadershipu USA v NATO, respektive k jejich silně dominujícím vojenským schopnostem, bude postoj USA k transatlantickým vztahům klíčovým prvkem, který určí jejich budoucnost.

Aby bylo možné učinit jakýkoli závěr ohledně budoucnosti transatlantických vztahů v podobě spojení mezi USA, Kanadou a Evropou, je nejprve důležité shrnout základní důvody a příčiny pro vznik trvalé aliance v podobě NATO. V případě USA tím došlo ke kvalitativní změně zahraniční politiky –

ostrému rozchodu s minulostí izolacionismu, který byl zformulován již Georgem Washingtonem v roce 1796. Tomuto shrnutí se věnuje kapitola I.

Současnému stavu v mezinárodních vztazích po zvolení Donalda Trumpa prezidentem se věnuje kapitola II. Zejména se v ní mapuje vývoj v transatlantických vztazích ve světle zájmů USA a bezpečnostních hrozeb definovaných Trumpovou administrativou. Kardinální otázkou je, zda i v naší době a předvídatelné budoucnosti bude pokračovat strategická shoda představitelů severní Ameriky a Evropy na hodnocení hrozeb a jejich zvládnutí. V této souvislosti je pak věnována pozornost výsledkům summitů NATO v tomto období, které navazují na summit NATO ve Walesu v roce 2014.

Kapitola III se následně věnuje očekávatelnému přístupu USA v závislosti na výsledcích prezidentských voleb v USA. Ukazuje na setrvalý přístup USA k evropským spojencům i na rozdíly mezi přístupem případně druhé Trumpovy administrativy a případnou administrativou Joe Bidena.

Závěr pak ukazuje, že budoucnost transatlantických vztahů, můžeme také říct - další existence NATO, není samozřejmá. Bude záležet na politických rozhodnutích a krocích na obou stranách Atlantiku. Stejně jako na počátku bude záležet na přesvědčení v severní Americe i v Evropě, že pokračování spojení má přínos pro řešení strategických bezpečnostních výzev a hrozeb.

PROČ A JAK SE STÁLÉ AMERICKO-EVROPSKÉ SPOJENECTVÍ ZRODILLO

Podstata vzniku stálého americko-evropského spojení. Přemýšlíme-li dnes o budoucnosti vztahů Američanů s Evropany, musíme si připomenout jejich základy. Evropa byla těžištěm supervelmocenského střetu mezi SSSR a USA, pro které by jakýkoli postup SSSR v Evropě znamenal narušení strategické bezpečnosti. Evropané mimo sovětskou zónu vlivu nechtěli být pohlceni komunismem. Američané chtěli po Evropanech jednotu a ekonomicko-vojenské úsilí, které vyústí ve spravedlivé sdílení nákladů na obranu – pak byli ochotni opustit politiku izolacionismu. Evropané chtěli po Američanech ekonomickou a vojenskou pomoc kvůli sovětské hrozbě. Dokázali se domluvit na jednotném postupu – viz níže. Přestože od samého počátku byli Američané nespokojení s vůlí a vojenskou výkonností Evropanů, tváří v tvář iminentní sovětské hrozbě přikročili k ustavení stálé aliance za účelem předejít invazi na nesovětská území.¹

Tato stálá aliance v době míru jako protiklad k individualismu, neutralitě, izolacionismu a ad hoc aliancím je tím, čemu dnes zejména Evropané říkají transatlantická vazba. V tomto pojetí bude pojem “transatlantická vazba” používán v této studii. Stálé spojení dostalo institucionální podobu – Organizaci Severoatlantické smlouvy (North Atlantic Treaty Organisation, NATO).

Proč a jak vzniklo NATO. Dnešní transatlantická vazba se zrodila ze strašlivé zkušenosti druhé světové války. Další příčinou byla rozbitá Evropa neschopná samostatného ekonomického oživení a vojenské obrany tváří v tvář hrozbě komunistické invaze v letech 1947-48. Byli to samotní Evropané – Britové, Francouzi, Holanďané, Belgičané a další – kteří pochopili, že je čas na jednotu a společný postup s USA. Evropané věděli, že potřebují ekonomickou a vojenskou pomoc.

Paradoxně (vůči tehdejší více než dvousetleté tradici zahraniční politiky USA) ke stejnému závěru dospěli v letech 1947-1948 i klíčové osoby v demokratické administrativě prezidenta Trumana (33. prezident USA). Příčinou byla zoufalá ekonomická situace v Evropě zvýrazněná těžkou zimou 1946-1947, sovětská agresivita projevená komunistickým mocenským převratem v Československu v únoru 1948 a blokádou Berlína později v témže roce. Evropa a zejména Německo s Berlínem bylo hlavním “bojištěm” ve vzniklé Studené válce.²

V USA to znamenalo zahraničněpolitickou “revoluci” – ostrý rozchod s minulostí. Do té doby USA praktikovaly politiku izolacionismu vůči Evropanům. Cílené abstenování z evropských politických a vojenských záležitostí poprvé zformuloval George

¹ Velmi výstižně je vznik NATO včetně pohnutek a motivací jednotlivých aktérů popsán v následujících knihách: Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 254; Walter Isaacson, Evan Thomas: The Wise Men, Six Friends and the World They Made. Simon and Schister Paperbacks, New York, London, Toronto, Sydney, 1986, str. 853; Jiří Fidler, Petr Mareš: Dějiny NATO. Paseka, Praha, 1997, str. 244.

² Existenci Studené války poprvé veřejně pojmenoval ve své **Fultonské řeči** v tu chvíli bývalý britský premiér Winston Churchill 5. března 1946 na univerzitě Westminster College ve Fultonu, USA; zde: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>. Vyzval v něm k úzké spolupráci USA a Velké Británie a kritizoval SSSR za politiku vůči zemím východní Evropy, které připadly do jeho sféry vlivu. Řekl: “Napříč kontinentem se od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu spustila železná opona.” Churchillovu vystoupení byl přítomen americký prezident Harry Truman.

Washington v roce 1796, potvrzení přišlo v inauguračním projevu Jeffersona v roce 1801 a v jistém smyslu “kodifikace” se izolacionismus dočkal v roce 1823 v Monroově doktríně.³

Američané – Demokraté u moci i Republikáni v opozici – měli vůči Evropanům vzhledem ke zkušenostem nedůvěru a kladli si podmínky. Chtěli vidět u Evropanů ostrý rozchod s politickou minulostí nejednoty, nespolečné a vzájemného konfliktního přetahování se. Přestože toto Evropané pod vedením Britů a Francouzů demonstrovali a došlo k uzavření Bruselského paktu a vzniku Západní unie v březnu 1948⁴ (smluvní strany: Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemí a Velká Británie), řada Američanů v politických elitách stále podezřívala Evropany ze snahy USA přelstít a zneužít.

Předstupněm a určitým půlkrokem ke změně v americké zahraniční politice bylo vyhlášení tzv. Trumanovy doktríny 12. března 1947. Ta byla vyhlášena specificky za účelem pomoci Řecku a Turecku. Prezident Truman však v poselství Kongresu se žádostí o finanční podporu těmito dvěma státy ve výši 400 milionů dolarů k 30. červnu 1948 vyhlásil, že “musí být politikou USA podporovat svobodné lidi, kteří odporují pokusům o podmanění ozbrojenými menšinami a vnějším tlakem”.⁵ Truman formuloval na základě uvědomění si, že v situaci nouze a rozbité evropské ekonomiky musí být prvním krokem ekonomická pomoc, základy pro dlouhodobé zapojení USA do evropských záležitostí. Také proto v návaznosti na Trumanovu doktrínu vyhlásil plán ekonomické pomoci Evropanům ministr zahraničí USA George C. Marshall 5. června 1947 v projevu na Harvardské univerzitě.⁶ Kongres pak v dubnu 1948 schválil Plán evropské obnovy, který je dnes více znám pod názvem Marshallův plán. Ekonomická pomoc Evropanům byla klíčově založena na aktivní participaci Evropanů - aby si sami stanovili své potřeby pomoci a pak také, aby se podíleli na projektech formou spolufinancování.⁷ Země již

pohlčené do zóny vlivu SSSR Plán evropské obnovy odmítly.

Nakonec USA přistoupily k akci a kvalitativně nové zahraniční politice pod bezprostředním tlakem tří událostí vnímaných jako projev iminentní sovětské agrese a subverze.⁸ Komunistický mocenský převrat v Československu v únoru 1948 vyvolal ve Washingtonu šokovou vlnu. Prezident Truman psal své dceři: “Čelíme přesně té samé situaci, které čelila Británie a Francie v letech 1938-39 s Hitlerem ... Věci vypadají černě. Rozhodnutí bude muset být učiněno a já ho hodlám udělat.”⁹ V USA i u Evropanů byl puč vnímán jako varování, že Evropané neobstojí vůči komunistickému zastrahování a subverzi bez amerických bezpečnostních garancí. Strach Západu byl pak spojen s dubnovými volbami v Itálii a silným dojmem, že Itálie je další potenciální oběť – komunistická strana Itálie byla největší a nejlépe organizovaná politická síla v daném okamžiku. Národní bezpečnostní rada USA jasně identifikovala, že Itálie musí být součástí evropské jednoty, respektive zadržování komunismu. Tím bylo řečeno, že členství Bruselského paktu je nedostatečné, tedy že evropská jednota musí být pojata širěji. Třetí událostí byl strach prezentovaný Norskem, že země je blízko momentu, kdy SSSR bude požadovat uzavření smlouvy, která by redukovala Norsko na úroveň Československa po únorovém komunistickém mocenském převratu.

Naléhavost sovětské hrozby a intenzivní zájem Britů a Francouzů především na získání vojenské pomoci a podpory od USA nestačily v USA k rozchodu s politikou izolacionismu. Byla zde otázka, jak daleko v podpoře – rozuměj pevném vojenském závazku vůči Evropanům – zajít a tato otázka byla spojena s vnitropolitickou otázkou, zda nová zahraniční politika trvalého spojení bude přijata veřejností. Přestože se zdálo, že veřejnost by novou zahraniční politiku akceptovala, politické elity Demokratů a Republikánů cítily, že je nutné učinit dostatečně

jasný a silný politický akt. Proto byla 11. června 1948 přijata “Vandenbergova rezoluce”¹⁰ – Arthur H. Vandenberg, Republikán a reálný předseda Senátu USA¹¹ v období 1947-49, sehrál důležitou úlohu při založení Organizace spojených národů (OSN) a v ostrém odchodu USA od izolacionismu a stal se “sponzorem” senátní rezoluce, která vnitropoliticky umožnila přistoupit k vyjednání stálé vojenské aliance s Evropany – NATO. Vandenberg s pomocí administrativy prezidenta Trumana (prostřednictvím Roberta A. Lovetta ze State Departmentu) rezolucí propojil zájem USA na zajištění míru a bezpečnosti s naplněním čl. 51 Charty OSN týkající se práva na individuální a kolektivní sebeobranu – čl. 2 a 4 Vandenbergovy rezoluce. Spojení USA v zájmu jejich bezpečnosti s takovými kolektivními nástroji sebeobran je uvedeno v čl. 3 – pro politické účely tehdejší vnitropolitické situace v USA je dostatečně vágní a přitom zřetelně otevírající cestu ke kvalitativně nové zahraniční politice USA. Vnitropoliticky důležité v tomto článku, aby byl akceptován princip spojení USA s kolektivními nástroji sebeobran, bylo zmínění, že takové spojení je možné na základě “ústavního procesu”.¹² Rezoluce byla přijata poměrem hlasů 64:4.

Rezoluce otevřela dveře k dojednání Smlouvy o severoatlantické alianci.¹³ Zástupci zemí Bruselského paktu, Kanady a USA zahájili jednání 6. července 1948 ve Washingtonu. Naléhavost ustavení stálé aliance byla intenzivně přítomna - 24. června zahájil Sovětský svaz blokádu všech pozemních komunikací do západního Berlína.

Klíčovou otázkou při jednáních bylo, jak daleko USA zajdou v pevnosti (automatickosti) při vytvoření stálého vojenského spojení s Evropany. Evropané to cítili. Navíc chtěli dojednat vojenskou

pomoc a podporu od USA již v roce 1948. Čekání na Vandenbergovu rezoluci a pak na prezidentské volby v USA na podzim 1948 (zdálo se, že Truman nemůže vyhrát) odsunulo realizaci severoatlantické aliance do roku 1949, což přispívalo k prohlubování jejich nervozity. Nějaký čas po prezidentských volbách pak musel být poskytnut na sestavení nového týmu a jeho obeznámení se se situací.

Určitá pomalost USA byla však sekundárně dána také rozpaky Pentagonu z členů Bruselského paktu. Vojenský výbor Západní Unie měl vypracovat, jako určitý důkaz vůle Evropanů konat, plán obrany evropského území. Do počátku roku 1949 přišel však jen s dočasným řešením s tím, že plán integrované obrany od Rýna vypracuje do poloviny roku 1949. Američanům se zdálo být jasné, že daleko více času strávili generálové Lord Montgomery (Velká Británie) a Jean de Lattre de Tassigny bojem o to, kdo bude velet, než tím, aby integrovali svá národní obranná úsilí – nakonec bylo zvoleno řešení, že oba generálové jsou členové výboru vrchních velitelů.¹⁴

Evropané sdružení v Západní unii si původně představovali, že spojení vznikne přistoupením USA k Bruselskému paktu. To pro USA nebylo přijatelné. Chtěly v duchu Vandenbergovy rezoluce spojení celkově více navázané na Chartu OSN a dále jim vadila přílišná i explicitní automatická vzájemná vojenská pomoc v případě útoku na jednoho z členů spojení.¹⁵

Setrvačnost izolacionistické tradice v podobě nedůvěry vůči Evropanům se tedy projevovala při jednáních o textu Severoatlantické smlouvy ohledně čl. 5¹⁶, který měl obsahovat závazek vzájemné vojenské pomoci v rámci kolektivní sebeobran. V otázce, jak daleko by měly USA zajít v podpoře

3 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 1.

4 Text Bruselského paktu je např. zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm?

5 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 14.

6 Projev je např. zde: https://archive.is/20070927213054/http://www.georgemcmarshall.org/lt/speeches/marshall_plan.cfm/

7 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 15.

8 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 19-20.

9 Walter Isaacson, Evan Thomas: The Wise Men, Six Friends and the World They Made. Simon and Schister Paperbacks, New York, London, Toronto, Sydney, str. 439.

10 Přesně šlo o rezoluci Senátu č. 239, její text je zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17054.htm?

11 Formálně je předsedou Senátu viceprezident USA. Protože nemůže prakticky vykonávat roli předsedy Senátu, je volen jeho zástupce – President pro tempore of US Senate.

12 Walter Isaacson, Evan Thomas: The Wise Men, Six Friends and the World They Made. Simon and Schister Paperbacks, New York, London, Toronto, Sydney, str. 450.

13 Explicitně specificky však neřekla, že NATO má být založeno, to bylo cíleně ponecháno v obecné rovině.

14 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 27.

15 Viz čl. IV Bruselského paktu: “If any of the High Contracting Parties should be the object of an armed attack in Europe, the other High Contracting Parties will, in accordance with the provisions of Article 51 of the Charter of the United Nations, afford the Party so attacked **all the military and other aid and assistance in their power.**”

16 Přijaté znění čl. 5: “The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, **such action as it deems necessary, including the use of armed force**, to restore and maintain the security of the North Atlantic area. Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.”

Evropanů, USA z pohledu Evropanů lavírovaly. V důsledku prezidentských voleb v USA nový ministr zahraničí USA Acheson informoval 8. února 1949 evropské velvyslance, že Senát USA je proti znění čl. 5. Vyjednávání, vedená po řadu měsíců po přijetí Vandenbergovy rezoluce, po tomto americkém kroku skoro zkolabovala.

Podle Achesona, který komunikoval výhrady Senátu USA, byl problémem text “military and other action”¹⁷, který nedostatečně respektoval ústavní bariéry v USA k vojenským závazkům. Kompromis byl nakonec dojednan, když text “**military and other action**” byl v diskusích nejprve změněn na text “such action **as may be necessary**”¹⁸ a posléze na formulaci “such action **as it deems necessary**, including the use of armed force, ...”¹⁹. Pro USA byla klíčová dvojznačnost slova “deems necessary”²⁰, která nevytvářela pro tehdejší vnitropolitickou situaci v USA přílišnou automaticitu pro použití ozbrojených sil USA.²¹

Sovětská hrozba byla intenzivní a nutnost spolupracovat bezalternativní – Severoatlantická smlouva byla uzavřena v dubnu 1949. NATO pomohlo vytvořit klid a mír na ekonomickou obnovu Evropy založenou na americké ekonomické pomoci pod titulkem “Marshallův plán”, který byl zahájen v roce 1948.

Závěr ke vzniku NATO. Vznik stálé politicko-vojenské transatlantické aliance byl dán shodou Američanů a Evropanů na následujících klíčových bodech.

- Oba břehy Atlantiku dospěly ke stejnému hodnocení hrozeb – ambice a chování SSSR a jeho možná agrese.
- Američané i Evropané se shodli ohledně situace v mezinárodních vztazích – bipolární uspořádání na globální úrovni; Evropa (Německo a specificky Berlín) jako hlavní “bojiště”; neschopnost Evropanů čelit sovětské hrozbě jakkoli samostatně.
- Klíčové osoby v USA i relevantních evropských státech, primárně pak ve Velké Británii a Francii, měli v zásadě stejný názor na řešení situace, stejnou vůli řešení realizovat a vůli překonat existující překážky či změnit dosavadní přístupy.
- Obě strany Atlantiku pochopily, že jakékoli politicko-vojenské řešení vzniklé bezpečnostní situace má nedílně i ekonomickou dimenzi – bez nastartování evropských ekonomik nebude budoucí prosperita a tudíž budoucí sdílení nákladů na obranu. Ekonomické vztahy a jejich rozvoj jsou prakticky nedílnou součástí stálého politicko-vojenského spojení.

3

DNEŠNÍ STAV TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ V PŘEDVEČER VOLEB V USA

Vývoj po konci Studené války

Unipolární svět. Rozpadem Sovětského svazu v prosinci 1991 byla definitivně ukončena Studená válka. Hlavní nástupnický stát – Ruská federace – se ponořila do svých politicko-ekonomických hlubokých problémů. Rusko se tak v následujících patnácti letech zabývalo především samo sebou. Tím celá 90. léta 20. století existoval, díky zhroucení jednoho pólu, unipolární svět s USA jako jedním pólem v podobě “hyperpower”²².

Zánikem Sovětského svazu zmizelo i ideologické soupeření. Komunismus jako státní ideologie byl mrtev s výjimkou Číny a KLDR. Padla Železná opona. 1. července 1991 byla v Praze v Černinském paláci rozpuštěna Varšavská smlouva - vojenská organizace sovětského bloku diktátorsky řízená z Moskvy.

Znovusjednocení Německa. Na hlavním “bojišti” Studené války došlo 3. října 1990 ke znovu-sjednocení Německa – zanikla komunistická Německá demokratická republika a její území bylo připojeno k Německé spolkové republice. Znovusjednocené Německo bylo tentýž den jako řádný člen přivítáno v NATO. Členství znovusjednoceného Německa v NATO tehdejší sovětské vedení v čele s Gorbačovem rozhodně nepřijímalo s nadšením, ale také jej nijak prakticky nerozporovalo.

Znovusjednocení Německa bylo výsledkem iniciativy kancléře Německé spolkové republiky Kohla a podpory a “leadership” USA. Tehdejší představitel Velké Británie a Francie prvotně sjednocení odmítali jako nebezpečnou změnu poměrů v Evropě. Vznik jednotného Německa byl výsledkem procesu založeného na jednání ve formátu čtyř vítězných mocností druhé světové války – USA, SSSR, Velké Británie a Francie – s dvěma německými státy. Celou dobu Studené války bylo německé území formálně pod kontrolou těchto vítězných mocností. Formálně byla jednání 4+2 ukončena dohodou v Paříži 12. září 1990. Ministři zahraničních věcí pak v tomto formátu podepsali 3. října 1990 smlouvu o německé státní suverenitě, kterou zanikla k tomuto datu veškerá práva vítězných mocností na území Německa.²³

Zahraničněpolitické přístupy USA. Po konci Studené války se ve Washingtonu rozběhla strategická debata. Lze identifikovat čtyři základní politicko-vojenské přístupy k okolnímu světu:

- Neo-izolacionismus – Tato strategie by dovolila výrazné škrty ve vojenském rozpočtu. Byla však většinově zavržena jako nerealistická. Předpokládalo se, že stažení se USA ze světa by vytvořilo vakuum a tím by byl iniciován chaos a válka.

17 “vojenská a další akce”; tento text se do značné míry shodoval s textem č. IV Bruselského paktu.

18 “takovou akci, jaká bude nutná”

19 “takovou akci, jakou považuje (smluvní strana) za nutnou, včetně ozbrojené síly”

20 “považuje za nutné”

21 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 28.

22 Termín “hyperpower” v souvislosti s USA po konci Studené války použil britský žurnalista Peregrine Worsthorne v článku publikovaném 3. března 1991 v Sunday Telegraph. Termín často používal ve vztahu k USA francouzský ministr zahraničních věcí Hubert Védrine v letech 1997-2002.

23 Detailnější popis znovusjednocení Německa v kontextu bezpečnostní situace a politiky jednotlivých aktérů je možné nalézt: Jiří Fidler, Petr Mareš: Dějiny NATO. Paseka, Praha, 1997, str. 201-207. Bylo stanoveno, že německé ozbrojené síly nemohou překročit 370 tis. příslušníků a nesmí disponovat jadernými, biologickými a chemickými zbraněmi. Dnes má Německo plán navýšit ve světle rostoucích hrozeb počet příslušníků ozbrojených sil na úroveň 200 tis. osob do r. 2024; nedisponuje žádnými zbraněmi hromadného ničení.

- Selektivní angažmá – Přístup zaměřený téměř výlučně na velmoci (Čína, Rusko, Japonsko a EU), jedině mocnosti se schopností ovlivnit mezinárodní řád. O regionální konflikty podle tohoto pojetí se USA měly zajímat pouze tehdy, pokud by ohrožovaly globální rovnováhu (což dle proponentů tohoto pojetí nebyl případ Balkánů v 90. letech). Tento přístup by i nadále vyžadoval podstatný vojenský rozpočet, ale výdaje by byly menší než za Studené války.
- Globální hegemonie – Tato strategie by naopak vyžadovala vysoké vojenské výdaje. Spojené státy by musely být přítomny všude a každý regionální konflikt by musel být předmětem jejich zájmu a přítomnosti. USA by byly něčím na způsob světového čteníka.
- Kolektivní bezpečnost / multilateralismus – Světový řád by byl udržován pomocí OSN a dalších organizací, včetně především také NATO. Vojenské náklady by tak byly sdíleny s dalšími zeměmi. Což by USA umožnilo snížit, v porovnání s dobou Studené války, vojenské výdaje.

Přístupy administrativ prezidentů Billa Clintona, George W. Bushe a Baracka Obamy čerpaly z posledních tří strategií²⁴, a to i v závislosti na konkrétním vývoji v bezpečnostním prostředí.

Administrativa Billa Clintona zpočátku měla tendenci ke kolektivní bezpečnosti a multilateralismu, později praktikovala spíše kombinaci selektivního angažmá s momenty chování podle logiky globální hegemonie. George W. Bush po svém zvolení viditelně preferoval selektivní angažmá, aby následně, do značné míry také v reakci na teroristické útoky 11. září 2001 v USA, zvolil strategii globální hegemonie. Barack Obama pak měl tendenci volit, také v reakci na dlouhodobé vojenské angažmá v Iráku a Afghánistánu, spíše selektivní angažmá a snižování vojenských aktivit v kombinaci s multilateralismem a diplomacií. Nemohl se ale např. nakonec vyhnout zapojení do operace v Libyi v roce 2011 na základě rezoluce Rady Bezpečnosti OSN č. 1973 – příčinou byla vojenská

iniciativa Francie a dalších Evropanů, která však narazila na jejich špatnou vojenskou připravenost; Evropané nutně potřebovali k provedení a dokončení operace zapojení USA.

Vedle konkrétního chování výše uvedené velmi dobře ilustrují texty národních bezpečnostních strategií USA formulované jednotlivými administrativami. Strategie Billa Clintona v jeho prvním prezidentském období z roku 1994 nesla název “National Security Strategy of Engagement and Enlargement”. Následující pro druhé prezidentské období z roku 1997 nesla název “National Security Strategy for a New Century”. Posun v přístupu – viz výše - je znatelný. George W. Bush nastoupil do úřadu v lednu 2001. Jeho první strategie byla zveřejněna 17. září 2002, rok po teroristických útocích v USA uskutečněných 11. září 2001. V rámci strategie globální hegemonie pomocí udržování a rozvíjení vojenské dominance obsahovala princip pre-emptivních vojenských akcí s cílem zasáhnout agresora dříve, než stihne vykonat útok vůči USA. První národní bezpečnostní strategie Baracka Obamy publikovaná v květnu 2010 byla vnímána jako ostrý rozchod se strategií George W. Bushe.²⁵ Strategie mj. připouštěla vznik multipolárního světa, ve kterém bude (logicky a z definice) docházet k erozi dominantního postavení USA ve světě. Barack Obama svůj přístup nezměnil ani ve druhém prezidentském období, ke kterému se váže strategie publikovaná v roce 2015.²⁶

NATO – nové úkoly a role v novém bezpečnostním prostředí a následně návrat k prioritě obrany teritoria. Podstata NATO po konci Studené války zůstala stejná. Na tom se členové Aliance shodli ve svém strategickém konceptu z roku 1991, poprvé publikovaném veřejně. Základním smyslem NATO je dle čl. 15 ochrana svobody a bezpečnosti jeho členů politickými a vojenskými prostředky. Byla také v čl. 16 jasně potvrzena smysluplnost stálého spojení mezi USA a Evropou: “NATO embodies the transatlantic link by which the security of North America is permanently tied to the security of Europe. It is the practical expression of effective collective effort among its members in support of their common

interests.”²⁷ V kvalitativně novém bezpečnostním prostředí, po zhroutilí SSSR, se vedle základního úkolu obrany teritoria objevil (v čl. 19) nový přístup – řešení krizí v Evropě, pokud možno mírovým způsobem, které se dotýkají bezpečnosti členských států.²⁸

Ztráta cílené strategické hrozby agrese proti území členů NATO a vznik řady bezpečnostních problémů v okolí NATO v Evropě negativně ovlivňujících bezpečnostní zájmy členů dovedl Alianci k nutnosti adaptovat se na nové strategické prostředí – pokud má její existence mít smysl. Tahounem byly Spojené státy. Pregnantně to formuloval americký senátor Richard G. Lugar ve svém projevu v srpnu 1993 s výmluvným titulkem “NATO: Out of Area or Out of Business; A Call for U.S. Leadership to Revive and Redefine the Alliance”²⁹. Vedle operací mimo území NATO senátor Lugar vyzval k rozšíření organizace. Strategie USA byla formálně stvrzena přijetím národní bezpečnostní strategie administrativou Billa Clintona v roce 1994 s důrazem na “Engagement and Enlargement”.

Tuto strategickou adaptaci v případě Evropy v 90. letech NATO pod vedením USA zvládlo.³⁰ V rámci a na podporu realizace rezolucí Rady bezpečnosti OSN podnikla Aliance v roce 1995 leteckou operaci v bývalé Jugoslávii a vyslala misi IFOR na pomoc realizace Daytonské mírové dohody ohledně Bosny a Hercegoviny. Byl také odstartován proces rozšiřování.³¹ Přístup NATO pod vedením USA byl potvrzen v novém strategickém konceptu v roce 1999. Mezi “fundamental security tasks” byl v čl. 10 vedle tradiční kolektivní obrany zařazen také “crisis management” a

“partnership”.³² Bylo dořešeno, co koncept z roku 1991 jen naznačil.

Po roce 2000 přišla další strategická výzva na adaptaci NATO. Teroristické útoky proti USA 11. září 2001, snaha teroristů o vytvoření “vlastního státu” v oblasti Sýrie a Iráku a celkové vytvoření souvislého pásma krizí a nestability v severní Africe a na širším Blízkém východě vedlo USA k potřebě rozšířit záběr aliančních misí mimo Evropu.³³ Toto druhé kolo adaptace již nebylo zcela úspěšné jako první v 90. letech. Evropští členové NATO nebyli a nejsou politicky ochotni a vojensky schopni zajít tak daleko, jak by si Spojené státy při naplňování jejich bezpečnostních zájmů představovaly.³⁴ Mezi nejtrpčí moment patřil spor USA s Evropou, především Francií a Německem, ohledně akce v Iráku proti Saddámu Husajnovi v roce 2003. Ale ani dnes není NATO schopno dostat díky evropským členům americkým představám o alianční misi na podporu Iráku.³⁵

Tato zkušenost USA se přidávala k pachuti dané zkušeností s Evropou při letecké operaci proti Miloševićovi, která proběhla od března do června v roce 1999. Hádky o výběr cílů a průběh operace zanechaly v Američanech hlubokou stopu. I díky této zkušenosti USA po teroristických útocích 11. září vůbec nepočítaly, že by do reakce mělo být zapojeno NATO, respektive aktivován čl. 5 za účelem kolektivní obrany. Dalším důvodem bylo myšlenkové nastavení Američanů, kdy NATO od svého počátku bylo nástrojem na pomoc Evropanům, nikoli naopak. Nakonec byl čl. 5 aktivován, ale v jeho rámci proběhly jen okrajové podpůrné operace. Aktivace byla primárně aktem politické solidarity.³⁶

27 “NATO ztělesňuje transatlantickou vazbu, kterou je bezpečnost severní Ameriky permanentně spojena s bezpečností Evropy. Je to praktické vyjádření efektivního kolektivního úsilí mezi jeho členy na podporu jejich společných zájmů.”

28 Text strategické koncepce NATO z roku 1991 je zde: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120412_Towards_the_new_strategic_concept-eng.pdf.

29 “NATO: mimo své území nebo pryč ze hry, výzva k americkému leadershipu za účelem obnovy a redefinice Aliance”. Text je zde: <https://collections.libraries.indiana.edu/lugar/items/show/342#?c=0&m=0&s=0&cv=0&xywh=-961%2C844%2C7017%2C5029>.

30 Proces adaptace v 90. letech 20. století je mj. dobře shrnut v: Jiří Šedivý: Dilema rozšiřování NATO. Ústav mezinárodních vztahů, Praha, 2001, str.19-23.

31 V roce 1999 byly do NATO přijaty: Česká republika, Maďarsko a Polsko. V roce 2004: Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. V roce 2009: Albánie a Chorvatsko. V roce 2017: Černá Hora. V roce 2020: Severní Makedonie.

32 Text strategické koncepce NATO z roku 1999 je zde: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120412_Towards_the_new_strategic_concept-eng.pdf.

33 Velmi dobře je tento vývoj shrnut v článku: Ronald D. Asmus: Reinventing NATO (yet again) Politically. IN: NATO Review, summer 2005 issue; zde: <https://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/english/analysis.html>.

34 Z pohledu existence NATO a logiky transatlantické vazby je nepodstatné, že mezi Evropou existovaly a existují odstíny v politické vůli a vojenských schopnostech.

35 Sdělení bývalého vysokého představitele State Departmentu, který si nepřál být jmenován.

36 Mezi osm misí-operací, které NATO podniklo patřila operace Eagle Assist (pomoc s hlídáním amerického vzdušného prostoru) nebo námořní operace Active Endeavor (zajištění bezpečné námořní dopravy a zamezení pohybu teroristů a zbraní hromadného ničení).

24 Justin Vaisse: Neoconservatism, The Biography of a Movement. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2010, str. 226.

25 Viz např. článek: David E. Sanger, Petr Baker: New U.S. Strategy Focuses on Managing Threats. IN: New York Times, 27. května 2010; zde: <https://www.nytimes.com/2010/05/28/world/28strategy.html?ref=world>.

26 Texty národních bezpečnostních strategií USA lze nalézt zde: <https://nssarchive.us/>

Další hořkou zkušeností Američanů s Evropou byla vojenská akce na prosazení rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973 v případě Libye. USA se rozhodly zapojit, 24. března 2011 NATO souhlasilo s převzetím prosazování bezletové zóny nad Libyí. Do června 2011 se však operace zúčastnilo pouze sedm evropských členů NATO (v čele s Francií a Velkou Británií) z celkových dvacetiosmi. Tehdejší ministr obrany USA Robert Gates chtěl po Polsku, Německu, Nizozemsku, Turecku a Španělsku, aby se více zapojily do operace.³⁷ Zároveň na jednání ministrů obrany NATO v Bruselu jasně varoval, že nevěle Evropanů konat může znamenat konec NATO.³⁸

Konflikt mezi USA a Evropou přišel jen pár měsíců po přijetí nového strategického konceptu NATO v listopadu 2010 na summitu Aliance v Lisabonu. Z hlediska strategie je dnes stále platný koncept pokračovatelem přístupu definovaného ve strategickém konceptu NATO z roku 1999 – viz výše. Konflikt v NATO v souvislosti s operací v Libyi byl symbolem již silně cítěné nespokojenosti USA s Evropou ohledně sdílení břemene nákladů na obranu. Strategický koncept z roku 2010, poprvé od roku 1991, obsahuje v pasáži “Core Tasks and Principles” v čl. 3 v souvislosti s transatlantickou vazbou referenci na spravedlivé sdílení nákladů: “The political and military bonds between Europe and North America have been forged in NATO since the Alliance was founded in 1949; the transatlantic link remains as strong, and as important to the preservation of Euro-Atlantic peace and security, as ever. The security of NATO members on both sides of the Atlantic is indivisible. We will continue to defend it together, on the basis of solidarity, shared purpose and **fair burden-sharing**.”³⁹

Z hlediska hodnocení bezpečnostního prostředí se strategický koncept NATO z roku 2010 v podstatě zdržuje jakýchkoli odkazů na země-aktéry, které by mohly jakkoli ovlivňovat bezpečnost členů NATO. Rusko přitom v roce 2008 podniklo agresí vůči Gruzii. Koncept nadále hovoří o hrozbě v podobě terorismu – ne neoprávněně, v roce 2014 se islámští radikálové-

teroristi pokusili vytvořit v Iráku a Sýrii tzv. “Islámský stát”, který měl agresivní plány i vůči Evropě. Státní aktéry ale pominul. Národní bezpečnostní strategie USA administrativy Baracka Obamy z roku 2010 jde dále – hovoří o znovuobjevením se Rusku, jehož hlas je slyšet, a Číně a Indii, které jsou stále více globálně angažovány.

Mezi rokem 2010 a nástupem prezidenta Donalda Trumpa do úřadu v lednu 2017 hrozba v podobě Číny s ambicí globální dominance a Ruska s minimálně regionální ambicí rozšiřování své moci a vlivu jednoznačně vykristalizovala. Rusko z hlediska mezinárodního práva protiprávně anektovalo pomocí agrese Krymský poloostrov, území Ukrajiny. Čína se objevila jako globální vyzyvatel změny statu quo a Rusko minimálně jako vyzyvatel regionální. Obě země své ambice podpírají investicemi do vojenských schopností, které mají politické ambice pomoci naplnit. V této souvislosti začalo být opět primární hrozbou z pohledu USA i NATO “tradiční” velmocenské soupeření. Prioritou se proto opět stala obrana teritoria NATO (aniž by byl opuštěn jeden ze základních úkolů Aliance po konci Studené války – crisis management). V této souvislosti vystoupila znovu ještě více do popředí otázka vojenských schopností evropských členů NATO, respektive spravedlivé sdílení břemene nákladů na obranu v rámci NATO.

NATO – sdílení břemene výdajů na obranu.

Nespokojenost USA s vojenskými výdaji Evropanů jsou staré jako NATO samo. Pro Spojené státy bylo od počátku klíčové, aby se Evropané aktivně a adekvátně podíleli na nákladech na obranu euroatlantického prostoru. Proto Severoatlantická smlouva obsahuje čl. 3, který klade důraz jak na kolektivní akci, tak na individuální přípravu a schopnosti: “In order more effectively to achieve the objectives of this Treaty, the Parties, separately and jointly, by means of continuous and effective self-help and mutual aid, will maintain and develop their individual and collective capacity to resist armed attack.”⁴⁰

Debata o spravedlivém sdílení nákladů v NATO mezi Američany a Evropou je doprovázena expertně-akademickou debatou, jak by se sdílení nákladů mělo měřit a analyzovat. V praxi je však záležitost jednoduchá a jasná. Měřítkem je vojenská výkonnost – tedy připravenost, rozsah efektivních schopností v porovnání s protivníkem a velikost armády (ve smyslu schopnosti výdrže a nahrazování ztrát). Nakolik je armáda vůči protivníkovi schopná, je nakonec dáno výší vojenských výdajů a jejich alokací ve třech kategoriích – investice, běžné výdaje (typicky servis či nákup munice) a výdaje na personál (mzdy a sociální výdaje). Vzhledem k tomu, že ekonomický systém a tudíž i cenové relace jsou pro státy v euroatlantickém prostoru srovnatelné, je měřítko výše vojenských výdajů v kombinaci se sledováním alokace výdajů na investice relevantním nástrojem pro sledování a poměrování vojenské připravenosti a schopnosti konat. Proto tyto parametry sleduje samotné NATO, a proto byla a je politicko-vojenská debata mezi Američany a Evropou o míře vojenských výdajů relevantní jak během Studené války, tak po ní.⁴¹

V dobách Studené války pod tlakem hrozby sovětského bloku i Evropané vydávali na obranu každoročně více než 2% HDP – viz níže. Na konci Studené války počátkem 90. let došlo v NATO k politické dohodě, která má dnes podobu závazku, že obranné rozpočty neklesnou pod 2% HDP, aby stav aliančních armád zachoval minimální nezbytnou kvalitu a kvantitu. Bylo jasné porozumění, že 2% jsou minimem a nikoli maximem. Tomu odpovídají i úkoly-závazky plynoucí z členství v Alianci – aby je členský stát mohl naplnit, potřebuje vydávat v dlouhodobém průměru minimálně 2% HDP na obranu. V případě Západu (členů NATO) jde o historii prověřený práh minimální dostatečnosti vojenských výdajů vzhledem k hrozbám, kterým je nutné v každý daný okamžik čelit.⁴² I proto byla lačka 2% HDP stanovena jako podmínka pro kandidáty na vstup do NATO po konci Studené války.⁴³

S lačkou 2% HDP dále souvisí v NATO akceptovaný důležitý vzorec, jak mají výdaje strukturálně vypadat. Zdravé rozvrstvení výdajů je, když:

- maximálně 50% obranného rozpočtu je vydáváno na platy a další s lidmi související mandatorní výdaje,
- 30% výdajů jde na běžné výdaje – např. servis a opravy techniky a další záležitosti zajišťující chod a funkčnost armády,
- 20% výdajů jde na investice – zejména klíčové zbraňové systémy (např. tank, bojové vozidlo pěchoty, radary nebo nadzvuková letadla).

Pokud není dodržen tento vzorec 50:30:20, tedy na investice a běžné výdaje je vydáváno méně, vede to k technologickému zastarávání armády a k tomu, že zavedená technika se stává nebojeschopnou (např. není na opravy).⁴⁴ K tomuto fenoménu nedostatečných výdajů na investice a servis může dojít i v případě, že stát vydává na obranu potřebná 2% HDP, ale jistě k němu dochází, když výdaje klesnou pod 2% HDP. Armáda příslušného aliančního státu pak není schopna potřebného rozvoje schopností úměrně vývoji v bezpečnostním prostředí, není však schopna ani plnit již zadané úkoly-závazky.

Výdaje států NATO v době Studené války dokumentuje níže uvedená tabulka. Z ní je zřejmé, že pod tlakem sovětské hrozby Evropané ctíli práh 2% HDP a v poslední pětiletce před koncem Studené války Evropané v průměru vydávali na obranné výdaje 3% HDP. Tabulka jasně ukazuje, že největší disproporce ve výdajích mezi USA a Evropou vznikla v době Vietnamské války, tedy když vedly USA rozsáhlé vojenské operace v zahraničí.

41 Rusko je v jiné situaci; jeho kupní síla je jiná vzhledem k cenové hladině a ekonomickému systému v Rusku; za nominálně menší hodnotu peněz si je schopno pořídit stejné nebo větší schopnosti než členové NATO. Proto nelze srovnávat nominální vojenské výdaje členů NATO a Ruska a dovozovat z nich implikace pro poměr ve vojenských schopnostech. Tuto situaci dobře popisuje článek “Russia’s Effective Military Spending Is Around 200 Billion USD” z 9. dubna 2019; článek je zde: <https://www.anti-empire.com/russias-effective-military-spending-is-around-200-billion/>.

42 Velmi dobře to dokumentuje kniha: Niall Ferguson: The Cash Nexus: Money and Power in the Modern World, 1700-2000. Basic Books, New York, 2001, str. 23-50. Pokud výdaje klesnou pod 2% HDP a jde o trend a nikoli jednoróční anomálii, nemá příslušný stát pro své obranné potřeby adekvátně silnou a moderní armádu. Důsledek: není schopen si obhájit své bezpečnostní zájmy. V neposlední řadě daný stát přichází v důsledku nedostatku peněz na obranu o lidi s potřebnými znalostmi jak v armádě, tak v domácím obranném průmyslu. V případě průmyslu pak dochází i ke ztrátě konkurenceschopnosti, a to i díky technologickému zaostávání, protože dochází k nedostatečnému investování do vědy, výzkumu a výroby prototypů.

43 Zpráva Výboru pro obranu a bezpečnost, Podvýboru pro transatlantickou obranu a bezpečnostní spolupráci, Parlamentního shromáždění NATO, zpravodaj Attila Mesterhazy: Burden Sharing: New Commitments in a New Era. Listopad 2018, paragraf 16; zde: <https://www.nato-pa.int/document/2018-burden-sharing-new-commitments-new-era-mesterhazy-report-170-dsct-18-e-rev-1-fin>.

44 Takže početně má příslušný stát např. 100 kusů obrněných transportérů, ale prakticky je schopných použití a boje pouze 40.

37 Článek v Los Angeles Times z 9. června 2011, zde: <https://www.latimes.com/world/la-xpm-2011-jun-09-la-fg-libya-nato-20110609-story.html>

38 Článek ve Washington Times z 10. června 2011, zde: <https://www.washingtontimes.com/news/2011/jun/10/gates-blasts-nato-questions-future-alliance/>.

39 “Politická a vojenská pouta mezi Evropou a severní Amerikou byla ukovávána v NATO od okamžiku kdy byla Aliance založena v roce 1949; transatlantická vazba zůstává tak silná a tak důležitá pro uchování euroatlantického míru a bezpečnosti, jako vždy. Bezpečnost členů NATO na obou stranách Atlantiku je nedělitelná. Budeme pokračovat v její obraně společně, na základě solidarity, sdíleného cíle a spravedlivého sdílení břemene” (ve smyslu nákladů na obranu). Text Strategického konceptu NATO z roku 2010 je zde: <https://www.nato.int/strategic-concept/>

40 “Aby bylo efektivněji dosaženo cílů této Smlouvy, smluvní strany, separátně a společně, pomocí nepřetržitě a efektivní svépomoci a vzájemné pomoci, budou udržovat a rozvíjet jejich individuální a kolektivní capacity za účelem vzdorování ozbrojenému útoku.”

Přehled obranných rozpočtů jako % HDP v období 1949-1989⁴⁵

Země	1949-54	1955-59	1960-64	1965-69	1970-74	1975-79	1980-84	1985-89
Belgie	4.0	3.6	3.4	3.1	2.9	3.2	3.2	2.8
Dánsko	2.5	3.0	2.8	2.7	2.2	2.3	2.4	2.0
Francie	7.2	7.0	6.0	5.0	3.9	3.8	4.0	3.8
Západní Německo	---	3.8	4.4	4.0	3.5	3.4	3.4	3.0
Itálie	4.0	3.5	3.0	2.9	2.5	2.1	2.1	2.3
Lucembursko	2.1	2.2	1.21	1.1	0.8	1.0	1.2	1.0
Nizozemsko	5.1	5.1	4.4	3.8	3.1	3.1	3.0	2.8
Norsko	3.7	3.5	3.3	3.6	2.9	2.8	2.7	2.9
Portugalsko	3.8	4.1	6.0	6.7	6.9	4.0	3.4	2.8
Španělsko	---	---	---	---	---	---	2.3	2.2
Řecko	5.7	5.1	4.1	4.2	4.7	6.8	6.6	5.8
Turecko	4.3	3.8	3.9	3.6	3.3	4.3	3.8	3.4
Velká Británie	8.2	7.3	6.2	5.5	5.2	5.0	5.0	4.7
Kanada	5.3	5.3	3.9	2.7	2.1	2.0	2.0	2.1
USA	8.9	8.9	8.0	8.0	6.5	4.9	5.6	6.0

I v době Studené války existovala v NATO debata mezi Američany a Evropany o míře dostatečnosti evropské vojenské výkonnosti. USA byly opakovaně s Evropou nespokojeny a pomocí iniciativ ke zvýšení schopností tlačily Evropany k lepším vojenským výkonům.

Problém z pohledu USA byl v tom, že Evropané sice utráceli přes 2% HDP na obranu, ale z tohoto množství nedostatečně investovali do rozvoje schopností.

Po konci Studené války evropské země NATO ještě pokračovaly v nastavených výdajích, ale už s postupně klesající tendencí. Alianční země si začaly vybírat tzv. mírovou dividendu. Dokumentuje je to následující tabulka, která ukazuje vojenské výdaje zemí NATO v letech 1995, 2000, 2005, 2014 a 2019.⁴⁶

Tyto roky nejsou vybrány náhodně. Jsou to roky, které pokrývají období po Studené válce dostatečně, aby bylo možné vidět trendy u jednotlivých zemí i celkově u Evropanů. Platí totiž, že od rozhodnutí po realizaci investic u podstatných zbraňových systémů a ohledně výstavby jednotek uplyne zhruba 5 let. To je dáno tím, že investiční projekty se musí připravit – od

rozhodnutí proč a jaké projekty budou realizovány přes přípravnou fázi u jednotlivých vybraných projektů až po formální výběr dodavatele, uzavření smlouvy a následné “investování” v podobě plateb za dodávky.

Dále mají jednotlivé vybrané roky svůj význam. V roce 1995 bylo pět let od konce Studené války a zároveň je to rok, kdy NATO poprvé vojensky zasahovalo v bývalé Jugoslávii. Rok 2000 je zajímavý tím, že boj s mezinárodním terorismem byl již prakticky prioritou, ale zbýval rok do teroristických útoků z 11. září. Rok 2005 pak ukazuje, jak na globální boj s terorismem země NATO výdajově zareagovaly. Zároveň ukazuje, jak hluboko pod 2% HDP výdaje u Evropanů a Kanadánů klesly (v podstatě soustavný pokles od roku 1990) a u Američanů naopak v důsledku vojenských operací mimo USA a Evropu výrazně narostly. Téma nízkých výdajů na obranu u Evropanů a Kanadánů v roce 2005 kulminovalo v NATO díky USA natolik, že v roce 2006 byla ministry obrany formálně přijata směrnice, že státy NATO mají každoročně vydávat na obranu 2% HDP. Tato laťka se zároveň stala potvrzeným požadavkem pro

země, které aspirovaly vstoupit do NATO.⁴⁷ Rok 2014 ukazuje, kam dále evropské výdaje na obranu klesly, také v důsledku celosvětové ekonomické krize vzniklé v roce 2008. Rok 2014 je zároveň milníkem. Rusko na základě agrese proti Ukrajině anektovalo Krym. Šlo o potvrzení, že bezpečnostní prostředí se kvalitativně proměnilo a výrazně zhoršilo. Debata o sdílení nákladů

na obranu mezi Američany a Evropany se vyostřila natolik⁴⁸, že pod tlakem USA byl v tomto roce na summitu NATO ve Walesu přijat závazek vydávat každoročně 2% HDP jako obranný rozpočet a 20% z každého ročního rozpočtu na investice, a to nejpозději od roku 2024.⁴⁹ Rok 2019 ukazuje, jak Evropané přijaté závazky plní.

Přehled obranných rozpočtů podle NATO jako % HDP po Studené válce

Země	1995	2000	2005	2014	2019
Albánie	---	---	---	1.35	1.26
Belgie	1.6	1.4	1.1	0.98	0.93
Bulharsko	---	---	2.5	1.32	3.25
Černá Hora	---	---	---	---	1.66
Česká republika	---	2.2	1.8	0.95	1.19
Dánsko	1.7	1.5	1.3	1.15	1.32
Estonsko	---	---	1.5	1.93	2.14
Francie	3.1	2.6	2.5	1.82	1.84
Chorvatsko	---	---	---	1.84	1.68
Maďarsko	---	1.7	1.4	0.86	1.21
Německo	1.7	1.5	1.4	1.18	1.38
Itálie	1.8	2.1	1.9	1.14	1.22
Litva	---	---	1.2	0.88	2.03
Lotyšsko	---	---	1.3	0.94	2.01
Lucembursko	0.8	0.7	0.7	0.38	0.56
Nizozemsko	2.0	1.6	1.5	1.15	1.36
Norsko	2.4	1.8	1.6	1.55	1.80
Polsko	---	1.9	1.8	1.85	2.00
Portugalsko	2.6	2.1	1.7	1.31	1.52
Rumunsko	---	---	2.0	1.35	2.04
Slovensko	---	---	1.7	0.99	1.74
Slovinsko	---	---	1.5	0.97	1.04
Španělsko	1.5	1.2	1.2	0.92	0.92
Řecko	4.4	4.9	2.7	2.21	2.28
Turecko	3.9	5.0	2.8	1.45	1.89
Velká Británie	3.0	2.5	2.5	2.16	2.14
Kanada	1.5	1.2	1.2	1.01	1.31
USA	3.8	3.1	4.0	3.73	3.42

47 Zpráva Výboru pro obranu a bezpečnost, Podvýboru pro transatlantickou obrannou a bezpečnostní spolupráci, Parlamentního shromáždění NATO, zpravodaj Attila Mesterhazy: Burden Sharing: New Commitments in a New Era. Listopad 2018, paragraf 16; zde: <https://www.nato-pa.int/document/2018-burden-sharing-new-commitments-new-era-mesterhazy-report-170-dsctc-18-e-rev-1-fin>

48 a) viz take výše hrozby o konci NATO v roce 2011 v souvislosti s operací v Libyi; b) Zpráva Výboru pro obranu a bezpečnost, Podvýboru pro transatlantickou obrannou a bezpečnostní spolupráci, Parlamentního shromáždění NATO, zpravodaj Attila Mesterhazy: Burden Sharing: New Commitments in a New Era. Listopad 2018, paragraf 17-23.

49 Wales Summit Declaration, zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm.

45 Reprodukované z: Jens Ringsmora: NATO Burden-Sharing Redux: Continuity and Change after the Cold War. IN: Contemporary Security Policy 31, no. 2 (August 16, 2010), str. 319-338; zde: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/95a4009e-4a32-4706-9e74-d973f2d03be9.pdf>.

46 Na internetových stránkách NATO lze nalézt údaje ke všem rokům od počátku NATO až do roku 2019: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm.

Důsledky podfinancování evropských armád – některé země jsou pod 2% HDP již od roku 1995, drtivá většina pak minimálně od roku 2000 – má devastující důsledky pro jejich kvalitu, nasaditelnost, připravenost

a velikost. To symbolizují následující údaje za dekádu 2006-2016⁵⁰ – konsolidovaný počet vojenského personálu klesl o 23%.

Přehled vývoje vojenského personálu členů EU/Evropské obranné agentury v období 2006-2016

v tisících	2006	2016
celkové rozmístitelné		
pozemní síly	434	405
celkový počet vojenského personálu	1.834	1.411

Stejně tak se podfinancování evropských armád logicky projevilo na úbytku důležitých zbraňových systémů.

Vývoj u vybraných zbraňových systémů EU-28 v období 2000-2018

	2000	2010	2018	2018/2000
Hlavní bojové tanky	15.868	7.131	4.324	-73%
Bojová vozidla pěchoty	8.644	7.379	6.571	-24%
Taktické letouny	2.949	2.296	1.863	-37%
Letouny – tankery	77	66	47	-39%
Bitevní vrtulníky	283	360	373	+32%
Hlavní hladinová plavidla	172	146	121	-30%
Ponorky	86	66	62	-28%
Bezpilotní vzdušné prostředky	22	127	230	+945%

Vedle uvedených počtů je nutné si uvědomit, že dlouhodobé, minimálně dvě dekady trvající podfinancování armád, znamená vedle menších počtů také nepoužitelnost (nebojeschopnost) 25-50% techniky z vykazovaných počtů. Pohybuje-li se obranný rozpočet dané země dlouhodobě na úrovni 1,5% HDP, bude nepoužitelnost techniky činit v zásadě 50% z udávaných počtů. Je-li rozpočet dlouhodobě pod 1,5% HDP, bude nepoužitelnost techniky činit výrazně přes 50%. V tomto ohledu nedobrá stav evropských armád dosáhl před nástupem prezidenta

Donalda Trumpa do úřadu obrovských rozměrů – mohli bychom klidně říci, že došlo k “demilitarizaci” Evropy od Portugalska po Pobaltí.

Vývoj vojenské přítomnosti USA v Evropě. V dobách nejintenzivnější Studené války bylo v Evropě rozmístěno přes 400 tis. amerických vojáků.⁵¹ V roce 1985 bylo jen v samotném Západním Německu 291 212 amerických vojáků.⁵² S ukončením Studené války a postupnou proměnou bezpečnostního prostředí, kde se těžiště hrozeb z pohledu USA posunulo

mimo Evropu, se vojenská přítomnost USA v Evropě snižovala. Prošla také kvalitativní proměnou. Od masivních bojových jednotek s tanky a další těžkou pozemní technikou se přítomnost proměnila spíše na logistické centrum a nástroj pro projekci vojenské síly vůči Blízkému východu a dalším mimoevropským regionům včetně Afghánistánu. Dnes je v Evropě pod United States European Command (EUCOM) zhruba 74 tis. amerických vojáků⁵³ (z toho zhruba 36 tis. v Německu) a dochází k jejich redislukaci z Německa do USA a částečně do jiných částí Evropy, zejména do Polska.

Zájmy a snahy Ruska a Číny. S nástupem nového tisíciletí se Rusko i Čína rozhodly naplnit koncepci multipolárního světa. O cíli a potřebě multipolárního světa opakovaně hovoří vedoucí představitelé těchto zemí. Cílem je boj proti americkému unipolárnímu světu, kde vládne jediná supervelmoc. Jde tedy o zmenšení vlivu USA ve prospěch Ruska a Číny, aby si zachovaly a posílily suverenitu a nezávislost a mohly prosazovat své “legitimní” zájmy. Obě země shodně zakládají svůj přístup na vytvoření vlastní síly, díky níž budou schopny prosadit si své zájmy. Pro obě země jde vedle důležitých ekonomických základů o šíření vlastní unikátní kultury (navazující na svou historii) a také na vybudování dostatečně silných a moderních armád – proto obě země přistoupily na restrukturalizaci a rozvoj svých armád, které mají být schopny operovat na podporu regionálních i globálních zájmů, ne jen na obranu teritoria země.

Rusko. Otcem ruské koncepce multipolárního světa pro 21. století je Jevgenij Primakov, ministr zahraničí RF od ledna 1996 do září 1998 a následně ruský premiér do května 1999. Koncepci uveřejnil v roce 1996 v článku “Mezinárodní vztahy na počátku 21. století: problémy a výhledy”.⁵⁴ Inspirací mu byl Alexandr Gorčakov, ruský ministr zahraničí po prohrané Krymské válce, který zvolil zahraniční politiku přežití jako velmoci na základě vnitřní

obnovy státu. Na tomto základě začal realizovat anti-unipolární skupinu pod hlavičkou budování multipolárního světa. Nejprve šlo koncem 90. let 20. století o RIC – Rusko, Indie, Čína – a následně o BRICS – Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jižní Afrika.

Přístup Primakova si osvojil Vladimír Putin, od prvního lednového dne roku 2000 jako prezident a vládce Ruska dodnes. Ve svém klíčovém politickém dokumentu “Rusko na přelomu tisíciletí”⁵⁵ vyhlásil, že Rusko bylo a bude velmocí na základě specifických ruských hodnot, tedy že Rusko může přežít pouze jako velmoc na základě vnitřní obnovy a posílení. Vše, co se Vladimír Putin snaží dodnes, je realizací tohoto politického programu. Odpovídají tomu i jednotlivé verze ruských strategických dokumentů jako je koncepce (strategie) národní bezpečnosti či koncepce zahraniční politiky apod. Důraz je na první úrovni kladen na ruské zájmy a ochrana ruských menšin v zemích bývalého Sovětského svazu. NATO je v posledních verzích strategických dokumentů označováno za “základní vojenské nebezpečí”⁵⁶ a za “hrozbu národní bezpečnosti”⁵⁷.

Součástí je rozvoj vojenských schopností na podporu velmocenského statusu. Byla uskutečněna reforma ozbrojených sil, jejíž jádro se podařilo úspěšně realizovat v období 2008-2014. Podstatou je přechod od sovětského systému ohromné armády, ovšem z řadou nenaplněných jednotek založených na gigantickém mobilizačním systému, k více profesionální armádě s naplněnými jednotkami, které jsou v zásadě ve stálém stavu připravenosti k bojové činnosti. Součástí je zachování a rozvoj strategických jaderných sil schopných překonávat protiraketovou obranu (strategické odstrašení).⁵⁸ Strategické jaderné zbraně jsou v ruském pojetí garantem ruské bezpečnosti a velmocenského statusu – Rusko deklaruje připravenost použít jaderné zbraně jako první, a to i v reakci pouze na použití konvenčních zbraní, pokud je v sázce ruská národní bezpečnost.⁵⁹

53 Viz poznámka č. 51.

54 E.M.Primakov: International Relations on the Eve of 21st Century: Problems and Prospects. IN: International Affairs. 1996 (10), str. 3-13.

55 Dokument je základem ruské “Grand Strategy” a tedy i zahraniční a bezpečnostní politiky. Byl uveřejněn v novinách Něžavisimaja Gazeta 30.12.1999 a zároveň zveřejněn na oficiálních internetových stránkách ruského úřadu vlády pod jménem Vladimíra Putina, coby ruského premiéra – dva dny předtím, než se Vladimír Putin stal 1.1.2000 ruským prezidentem poté, co prezident Boris Jelcin odstoupil na základě rezignace oznámené 31.12.1999. Dokument je v ruském originále zde: http://www.ng.ru/politics/1999-12-30/4_millennium.html, v anglickém překladu zde: <https://pages.uoregon.edu/kimball/Putin.htm>.

56 Viz vojenská doktrína RF z roku 2014, zde: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>.

57 Viz Strategie národní bezpečnosti RF z roku 2016, zde: <http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201512310038.pdf>

58 Průběh a obsah reformy ruských ozbrojených sil popisuje kniha: (ed.) Colby Howard a Ruslan Pukhov: Brothers Armed: Military Aspects of the Crisis in Ukraine. East View Press, Minneapolis, 2014, str. 230.

59 Viz Vojenská doktrína RF z roku 2014; a dekret prezidenta RF č. 355 z 2. července 2020, zde: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/>

50 Přezkum Evropského účetního dvora č. 09: Evropská obrana. Evropský účetní dvůr, 2019, paragraf 80 a 81; Tabulky reprodukovány z tohoto dokumentu. Dokument v češtině i angličtině je zde: <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=51055>

51 United States European Command: Overview and Key Issues, Congressional research Service, In Focus, updated August 4, 2020; zde: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/IF11130.pdf>.

52 Hubert Zimmermann: The Improbable Permanence of a Commitment: America’s Troop Presence in Europe during the Cold War. IN: Journal of Cold War Studies, Volume 11, Issue 1, Winter 2009, str. 3-27; zde: <https://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/jcws.2009.11.1.3>.

Součástí rozvoje jaderných schopností je masivní znovuvyzbrojení taktickými jadernými zbraněmi za účelem schopnosti eskalace v regionálním konfliktu a tím odstrašit oponenta od vojenské reakce na ruskou vojenskou akci. Rusko tento přístup úspěšně použilo v případě obsazení Krymu v roce 2014.⁶⁰ Hrozbu ohledně možného použití jaderných zbraní zmínil sám Putin. Použití jaderných zbraní je integrální součástí cvičení ruských ozbrojených sil.

Ambicí je schopnost vedení několika regionálních konfliktů paralelně, a proto zlepšování schopnosti primárně regionální a následně globální projekce síly.⁶¹ (Vzhledem k ruské geografické poloze lze dovozovat, že má jít minimálně o schopnost zvládnout tři regionální konflikty paralelně – západ, jih a východ.) Důsledkem je vývoj nových zbraňových systémů a schopností “anti-access/area denial” (A2/AD), který je nyní silně pocítován např. v regionu Baltského moře. Ruská polní cvičení, kdy cvičí až 100 tis. osob včetně provázanosti a koordinace vojenských a civilních aktivit a obsazení Krymu demonstrují rostoucí ruské schopnosti a připravenost a vůli konat.

Rusko také zformulovalo a implementovalo “novou generaci válčení”. Tehdy náčelník generálního štábu Gerasimov v roce 2013 publikoval článek⁶², v němž dovozuje, že státy jsou v permanentním stavu války různé intenzity. Pro dosažení kýžených cílů je nutné nelineárně zapojit všechny dostupné nevojenské (diplomatické, ekonomické, informační, kybernetické) i vojenské prostředky včetně jaderných zbraní s tím, že snahou je dosáhnout vytčených cílů pokud možno nevojenskými prostředky, případně nasazením vojenských sil s minimálním odporem protivníka.

Obsazení Krymu v roce 2014 obnášelo zapojení všech aspektů a prostředků Gerasimovem zveřejněného ruského přístupu včetně hrozby použití jaderných zbraní jako eskalace za účelem de-eskalace.⁶³ Od období 2013/2014 se to projevuje informační válkou, dezinformačními kampaněmi atd. proti NATO, EU a jejich jednotlivým členům s cílem narušit jejich jednotu a vůli konat, ideálně dosáhnout rozpadu těchto organizací.⁶⁴

Čína. Díky ohromnému ekonomickému růstu od 70. let 20. století se Čína v 90. letech začala vynořovat jako svébytný aktér na mezinárodní úrovni. Peking si začal uvědomovat svou sílu a začal projevoval nové ambice, pokud jde o postavení Číny ve světě. Připojil se ke koncepci Moskvy umenšovat vliv USA (Západu) pomocí “budování multipolárního světa”. Čína v 90. letech začala pomýšlet na supervelmocenský status.⁶⁵

V roce 2001 byla Čína přijata do Světové obchodní organizace (WTO), v roce 2010 se stala z pohledu nominální velikosti HDP druhou na světě a experti předpovídají, že předstihne USA kolem roku 2030. V roce 2014 Světová banka vyhlásila Čínu největší ekonomikou z hlediska celkového objemu HDP dle paritní kupní síly.

Od roku 2004 Čína sama sebe vnímá jako zemi v nové éře “oživení” (rejuvenation), která přišla po fázi “komplexního budování národní moci” (building comprehensive national power) v letech 1990-2003, “zotavení” (recovery) 1978-1989 a revoluce 1947-1977. Shrnutí, Čína pod vládou komunistů vnímá svůj vývoj lineárně od získání moci až po vybudování supervelmoci, která bude rovna a nezávislá vůči

nejsilnějším mocnostem světa v multipolárním světě. Svě místo ve světě na základě tohoto vývoje vnímá jako oprávněné a odpovídající historické velikosti čínského národa. Současná éra započatá v roce 2003 je spojena s nástupem generálního tajemníka (2003) a prezidenta (2004) Hu Jintao a především pak s jeho nástupcem Xi Jinping (generální tajemník od roku 2012 a prezident od roku 2013).

Tento světový náhled je obsažen v dnes relevantních dokumentech: „Bílá kniha o čínské vojenské strategii” z roku 2015⁶⁶ a poslední edici “Bílé knihy o čínské národní obraně v nové éře” z roku 2019⁶⁷. V těchto dokumentech je vtělena čínská vojenská ambice – armáda svou modernizací a transformací musí být schopna podpořit prosazování čínských obranných a rozvojových zájmů v globálním měřítku. Aby Čína vojensky dostala svým politickým ambicím, učinila v roce 2015 zásadní rozhodnutí vtělené do strategie – klíčové nejsou schopnosti pozemní armády, ale námořnictva, které zajistí Číně schopnost projekce síly v globálním měřítku a podporu čínských zájmů jak ohledně moří a oceánů, tak obecně. Adekvátně tomu jsou ve zmíněných dokumentech vydány směrnice k restrukturalizaci a rekonfiguraci ozbrojených sil ve prospěch námořnictva. Cílem je přechod od schopnosti ochrany teritoriálních vod a ekonomické zóny k námořnictvu operujícímu globálně na otevřených oceánech. To mj. znamená vybudování bojových skupin kolem nespécifikovaného množství letadlových lodí (někteří čínští experti hovoří o 6 letadlových lodích do roku 2035⁶⁸) a vojenských logistických základen v zahraničí. Je kladen důraz na schopnost strategické jaderné reakce⁶⁹, využití kosmu a zvládnutí vedení komplexních operací s klíčovým důrazem na využití informatizace a informací a kybernetického prostoru. Jsou stanoveny dva milníky – do roku 2035 se mají čínské ozbrojené síly modernizovat (rozuměj dotáhnout se na úroveň moderních armád) a do roku 2050 se mají dostat do skupiny nejlepších armád světa.

Vojenská strategie jasně deklaruje, že čínské strategické zájmy rostou. Ozbrojené síly mají “podepřít vedení komunistické strany a socialistického systému, chránit suverenitu, bezpečnost a rozvojové zájmy a chránit důležité období strategických příležitostí pro rozvoj Číny ...”.⁷⁰ V tomto ohledu pak oba uvedené dokumenty dávají jasnou směrnicí k investicím do rozvoje schopností – nákupu nových zbraňových systémů a vědy a výzkumu pro vyvinutí nových zbraňových systémů potřebných k naplnění vytýčené vojenské strategie. V důsledku podíl investic do důležitých zbraňových systémů činil v letech 2010-2017 rostoucí podíl z obranného rozpočtu od 33,2% po 41,1%.⁷¹ Patrná je logika neustále se posunujících horizontů – rozvojové zájmy se neustále proměňují ke stále globálnějším horizontům a tomu má samozřejmě odpovídat rozvoj vojenských schopností. Cílem je minimálně dosažení parity s USA.

Poslední edice Bílé knihy o národní obraně z roku 2019 explicitně hovoří, že hlavní kompetitor-protivník jsou USA a v návaznosti NATO s rozmístěním jednotek ve střední a východní Evropě a častými cvičeními a jeho rozšiřováním. Je konstatováno zvyšující se strategické a vojenské soupeření. Je patrný posun v hodnocení mezi Bílou knihou o vojenské strategii z roku 2015 a Bílou knihou o národní obraně z roku 2019 ve smyslu zostřování situace v bezpečnostním prostředí.

Ukázkou čínského přístupu posunování horizontů je Jihočínské moře. Hovoří se o tzv. “nine-dash Line” – Čína se snaží získat kontrolu nad ostrovy: “Paracel Islands” a “Spratly Islands”.⁷² Vedle rozšiřování perimetru teritoriálních vod, ekonomické zóny a schopnosti projekce vojenské síly jde o agresivní osvojování si lukrativních a průmyslově důležitých ropných zdrojů. Čína Jihočínské moře stále jednoznačněji považuje za své teritoriální vody a ekonomickou zónu, o čemž není připravena jakkoli vyjednávat. Uplatňuje argument historického práva a prakticky vytváří fakta pomocí budování umělých

lluTKhAiabLzOBjlfBSvu4q3bcl7AXd7.pdf

60 Informace např. obsažená v článku BBC z 15. března 2015 o obsahu televizního dokumentu “The Path To The Motherland”, který natočil Andrey Kondrashov z ruského státního TV Kanálu Rossiya-1 s Vladimírem Putinem; zde: <https://www.bbc.com/news/world-europe-31899680>. Informaci o dokumentu je možné nalézt dále např. v článku Financial Times z 15.3.: Courtney Weaver: Putin was ready to put nuclear weapons on alert in Crimea crisis; zde: <https://www.ft.com/content/41873ed2-cb60-11e4-8ad9-00144feab7de>. Připravenost použít jaderné zbraně v souvislosti s Krymem v roce 2014 deklaroval ministr zahraničí RF Sergei Lavrov v červenci 2014, informace v článku: Zacary Keck: Russia Threatens Nuclear Strikes over Crimea. The Diplomat, 13. července 2014; zde: <https://thediplomat.com/2014/07/russia-threatens-nuclear-strikes-over-crimea/>.

61 Viz Vojenská doktrína RF z roku 2014.

62 Valerij Gerasimov: Hodnota vědy v předvídání. IN: Vojenno-promyšlennyj Kurier, č. 8 (476) z 23. února 2013, ruský originál možno nalézt zde: <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>; anglický překlad je možné nalézt zde: <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>; Jeho teze rozvinuli generálové Chekinov a Bogdanov v článku “Povaha a obsah nové generace válčení” pro ruský časopis Vojenské myšlení: Vojenaja Mysl, č. 10, říjen 2013 – možné nalézt na Google books; anglická verze: The Nature and Content of a New-Generation Warfare, Military Thought, Volume 22, No. 2, str. 12-24.

63 Viz poznámka 57.

64 V reakci na nejen ruské informační válčení a dezinformační kampaně zřídilo Ministerstvo vnitra ČR k 1. lednu 2017 Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Ruské informačně-dezinformační kampaně vůči evropským státům mapuje a analyzuje např. think-tank Evropské hodnoty, zde je možné nalézt řadu studií a analýz: <https://www.kremlinwatch.eu/>.

65 Identifikováno např. a) ve studii: Petr W. Schulze: Multipolarity and multilateralism: Cooperative or rival cornerstones of a new world order? Dialogue of Civilizations Research Institute, Berlin, 2019, str. 2-3; zde: <https://doc-research.org/2019/12/multipolarity-and-multilateralism/>; b) ve studii: Joshua Eisenman and Eric Heginbotham: Building a more “Democratic” and “Multipolar” World: China’s Strategic Engagement with Developing Countries. IN: The China Review, Vol. 19, No. 4 (November 2019), str. 55–83.

66 “White Paper on China’s Military Strategy”, zde: http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm.

67 “White Paper on China’s National Defense in the New Era”, zde: <https://www.andrewerickson.com/2019/07/full-text-of-defense-white-paper-chinas-national-defense-in-the-new-era-english-chinese-versions/>.

68 Článek čínských expertek na čínské vojenské schopnosti a čínské politické elity: Minnie Chan a Guo Rui: China will build 4 nuclear aircraft carriers in drive to catch US Navy, experts say. IN: South China Morning Post, 6. února 2019; zde: <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2185081/china-will-build-4-nuclear-aircraft-carriers-drive-catch-us-navy>.

69 Čína deklaruje politiku nepoužití jaderných zbraní jako první.

70 White Paper on China’s Military Strategy, kapitola: II. Missions and Strategic Tasks of China’s Armed Forces, odst. 4.

71 White Paper on China’s National Defense in the New Era, tabulka 2 v přílohách.

72 Krátké shrnutí vývoje a faktů je např. zde: <https://www.youtube.com/watch?v=luTPMHC7zHY&list=PLZLDyYaVeZPC8CAsUrcdrWU1qMg56oGPe>.

ostrovů s vojenskými základnami. Permanent Court of Arbitration⁷³ na základě podnětu Filipín podle přílohy VII k United Nations Convention on the Law of the Sea⁷⁴ v roce 2016 rozhodl, že není žádná suverenita Číny ani platnost “nine-dash Line” ve prospěch Číny na základě argumentu historickým právem.⁷⁵ Čína i Tchaj-wan rozhodnutí veřejně odmítly.⁷⁶

Vzhledem k čínským supervelmocenským ambicím, ekonomickým zájmům a schopnosti projektovat sílu je klíčovým cílem při budování námořnictva s globálními schopnostmi vybudování sítě zahraničních námořních základen. Prioritním směrem je přístup na Blízký východ. To potvrzují aktuální čínsko-iránská jednání o uzavření dlouhodobého strategického partnerství.⁷⁷

Závěr k Rusku a Číně. Rusko chce přežít jako velmoc, Čína se chce rozvinout do supervelmocenské pozice. Na rozdíl od Ruska byla a je schopná budovat ekonomiku, která obsahuje každý aspekt (technologicky, firemně, byznysově), jenž mají ekonomiky USA a EU. V některých případech jako jsou např. 5G sítě čínský Huawei dokonce západní konkurenty momentálně předčil. Obě země v důsledku svých strategií vedou vůči USA a evropským zemím informační a dezinformační operace a kybernetické útoky⁷⁸ s cílem dosáhnout svých ambicí agresivním hybridním způsobem.

Lidský a ekonomický potenciál vytváří z Číny pro euroatlantické společenství globálního strategického vyzyvatele (na rozdíl od Ruska), který se otevřeně soustředí na lídra tohoto společenství – USA (stejně jako Rusko). Rusko spoléhá na své vojenské schopnosti a roli hráče schopného vytvářet problémy.

Čína chce celkovou expanzi založenou na neustálém socio-ekonomickém rozvoji – ozbrojené síly mají vytvořit příhodné podmínky a ochránit tyto rozvojové zájmy.

Vývoj evropských snah o silnější a svébytné evropské vojenské kapacity. Evropané zápolili především sami se sebou a primárně se soustředili na politicko-institucionální a organizační otázky a otázky spojené s obsazováním pozic ve velitelských strukturách. Otázka vojenských schopností – tedy schopnost něco vykonat – byla prakticky navzdory rétorice druhořadá, čemuž odpovídalo snižování obranných rozpočtů.⁷⁹

Západní unie založená Bruselským paktem se stala Západoevropskou unií (ZEU) přistoupením Západního Německa a Itálie v roce 1954. Maastrichtská smlouva přetvořila Evropské společenství v unii a ze ZEU se stala vojenská paže EU. Byl vytvořen pilíř společné zahraniční a bezpečnostní politiky.⁸⁰ V evropských institucích se NATO stalo synonymem pro USA a jejich snahou bylo snižovat profil Aliance v budoucnosti Evropy.⁸¹

V roce 1996 došlo v NATO ke shodě, že v rámci EU bude rozvíjena Evropská bezpečnostní a obranná identita⁸², která bude posilovat NATO skrze posilování evropského pilíře NATO. Vymýšleli se koncepty oddělitelných, ale neoddělených kapacit a vstruktur pro možné autonomní akce EU, pokud by se NATO (USA) rozhodlo nekonat. Francie si od toho slibovala vytváření na USA autonomních evropských kapacit, USA vnímaly francouzské snahy, ale byly připraveny akceptovat riziko euroatlantického rozkolu za cenu, že Evropané výrazně přidají s investicemi do vojenských

schopností. Britsko-francouzská deklarace ze St. Malo v roce 1998 měla napomoci novým schopnostem coby příspěvkem Evropanů do evropského pilíře NATO. Po čase iniciativa prakticky vyšuměla v důsledku minimálních výsledků, politicko-rétoricky však přinesla transformaci Evropské bezpečnostní a obranné identity v Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku⁸³ v rámci věcného transferu problematiky do EU při zachování formální existence ZEU s přijetím Amsterdamské smlouvy v roce 1999. Čl. 5 Bruselského paktu o kolektivní sebeobraně však zůstal “uspán” mimo EU v ZEU. V roce 2003 byla přijata Evropská bezpečnostní strategie, kde se poprvé na evropské úrovni definovaly společné hrozby a cíle.⁸⁴

S přijetím Lisabonské smlouvy v roce 2009 se Evropská bezpečnostní a obranná politika přejmenovala na Společnou bezpečnostní a obrannou politiku⁸⁵ v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky⁸⁶. ZEU byla rozpuštěna v roce 2011 poté, co všechny její obsah a funkce přešly do EU včetně transformovaného čl. 5 o kolektivní obraně do podoby právně závazného článku o vzájemné pomoci v případě agrese na území členského státu.⁸⁷ Smlouva však vymezuje Společnou bezpečnostní a obrannou politiku následujícím způsobem:

- jsou respektovány závazky členských států, které vidí zajištění své obrany v NATO⁸⁸;
- má mezivládní úroveň a je proto vyžadován konsensus⁸⁹, Evropská komise nemá právo iniciativy⁹⁰, Evropský parlament nemá legislativní moc a Evropský soudní dvůr nemá ohledně

Společné bezpečnostní a obranné politiky žádnou jurisdikci⁹¹;

- finanční prostředky z rozpočtu EU nelze použít pro operace mající vojenské nebo obranné implikace⁹² a nelze je používat proto ani pro nákup vojenských zbraňových systémů;
- rozsah Společné bezpečnostní a obranné politiky je explicitně omezen na mise vně EU⁹³, tedy na krize a konflikty, nikoli na kolektivní obranu území členských států;
- členské státy mohou rozvíjet na základě konsensuálního rozhodnutí aktivity vedoucí ke společné obraně⁹⁴.

Evropská rada se bezpečnostní a obrannou problematikou opakovaně zabývá od roku 2013. Zároveň však ministři obrany členských států nemají svůj Radu a setkávají se pouze několikrát ročně pod hlavičkou Rady pro zahraniční vztahy⁹⁵, které předsedá Vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku.

Probuzení do reality začalo pro Evropany v souvislosti s vojenskou operací v Libyi v roce 2011. V podstatě po týdnu si uvědomili závislost na USA a potřebovali jejich zapojení do operace. Dalším procitnutím byla migrační vlna v období 2015–2016.

Došlo k odstartování několika iniciativ: Plán rozvoje schopností⁹⁶, zavedení přezkumu plnění přijatých plánů a závazků, ustavení Stálé strukturované

73 Viz <https://pca-cpa.org/en/home/>.

74 Viz https://en.wikisource.org/wiki/United_Nations_Convention_on_the_Law_of_the_Sea.

75 Tisková zpráva o rozhodnutí Permanent Court of Arbitration viz zde: <https://web.archive.org/web/20160712201412/https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Press-Release-No-11-English.pdf>.

76 Informace o odmítnutí Číny je např. zde: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china>. Informace o odmítnutí Tchaj-wanu je např. zde: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china>.

77 V červenci a srpnu 2020 přinesla média informace o čínsko-iránských jednáních o smlouvě, která by ustavila strategické partnerství na základě ekonomicko-vojenské spolupráce; např.: Farnaz Fazzihí, Steven Lee Myers: Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership. New York Times, 21. července 2020, zde: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>. Odkaz na 18-ti stránkový document - návrh čínsko-iránské smlouvy je v článku: Alam Saleh, Zakiyeh Yazdanshenas: Iran's Pact with China is Bad News for the West. IN: Foreign Policy, 9. srpna 2020; zde: <https://foreignpolicy.com/2020/08/09/irans-pact-with-china-is-bad-news-for-the-west/>.

78 Evropská rada přijala 30. července 2020 historicky první sankce vůči šesti osobám a třem institucím z Číny, Ruska (vojenské rozvědky - GRU) a KLDLR; informace a rozhodnutí Evropské rady je zde: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/07/30/eu-imposes-the-first-ever-sanctions-against-cyber-attacks/>. Ruské kybernetické a informační operace vůči Velké Británii identifikuje Zpráva parlamentního výboru – Intelligence and Security Committee of Parliament – z 21. července 2020, zde: <http://isc.independent.gov.uk/>.

79 Viz pasáž v podkapitole 2.1.: “NATO – sdílení břemene výdajů na obranu”.

80 Common Security and Defence Policy - CFSP.

81 Lawrence S. Kaplan: NATO and the United States, The Enduring Alliance. Twayne Publishers, New York, 1994, str. 173.

82 European Security and Defence Identity – ESDI.

83 European Security and Defence Policy – ESDP.

84 Dokument je možné nalézt zde: <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf>.

85 Common Security and Defence Policy - CSDP.

86 Common Foreign and Security Policy – CFSP.

87 Článek 42(7) Smlouvy o EU; byl využit Francií při teroristických útocích v Paříži v roce 2016.

88 Článek 42(2)(2) Smlouvy o EU.

89 Článek 42(4) Smlouvy o EU s výjimkou pro Evropskou obrannou agenturu a zahájení posílené strukturované spolupráce (Permanent Structured Cooperation – PESCO).

90 Článek 42(4) Smlouvy o EU.

91 Článek 24(1) Smlouvy o EU.

92 Článek 41(2) Smlouvy o EU.

93 Článek 42(1) Smlouvy o EU.

94 Článek 42(2) Smlouvy o EU.

95 Foreign Affairs Council – FAC.

96 Capability Development Plan – CDP, informace o obsahu je zde: <https://eda.europa.eu/what-we-do/activities/activities-search/capability-development-plan>.

spolupráce v oblasti obrany (PESCO)⁹⁷ a ustavení Evropského obranného fondu⁹⁸, ze kterého bude rozděleno 13,5 mld. EUR na vědu, výzkum, prototypy a vojenskou mobilitu – nelze financovat nákup zbraňových systémů pořizovaných jednotlivými armádami zemí EU. Dohromady uvedené iniciativy netvoří ucelený systém, jde o zavedení motivačních faktorů k větší spolupráci v oblasti obrany a k větším investicím do obrany pomocí prostředků z fondů EU (snaha nahradit nedostatečné obranné rozpočty členských států). V EU také není elementární systémová kontrola do čeho a proč v obranné oblasti investovat. I proto Evropský účetní dvůr konstatuje, že nové iniciativy v EU situaci ještě dále zkomplexnily a zkomplikovaly a hrozí vzhledem k neexistujícímu systému, že naplánovaných 13,5 mld. EUR nakonec nepovede k vytvoření potřebných nových schopností. Zároveň konstatuje, že prostředky ve fondech EU jsou vzhledem k obranným potřebám „drobné“ a nemohou nahradit plnění závazku 2% HDP na obranu.⁹⁹

Evropský obranný fond byl iniciován pod vedením Francie a Německa, ale hlavně díky tlaku evropského obranného průmyslu. Ten totiž potřeboval peníze na investice do vědy a výzkumu, protože začala klesat jeho konkurenceschopnost. Jde o umožnění, aby z rozpočtů EU mohl být podporován i vojenský výzkum a vývoj a výroba prototypů; věc do té doby zakázaná. Právě tyto oblasti trpěly v EU podfinancováním národních obranných rozpočtů nejvíce.

Evropanům díky dlouhodobému podfinancování, vedle problémů s nasaditelností a připraveností ozbrojených sil, chybí řada stěžejních schopností: strategický průzkum a zpravodajské prostředky, komunikační prostředky, informační a kybernetické prostředky, chytrá munice, satelitní prostředky, logistické prostředky, přepravní letouny a vrtulníky, systémy protivzdušné obrany atd. Uvedené

nedostatky jsou přesně ty schopnosti, které jsou nutné pro úspěšné vedení moderních vojenských operací. Tímto se Evropané liší od USA i třeba Ruska.

Rozdíl mezi vojenskými schopnostmi USA a evropských spojenců je propastný a nadále se zvětšuje. Pokud by měli Evropané dohnat Američany, museli by rychle investovat 11 bilionů USD.¹⁰⁰ V rozporu s praktickými činy jsou řadou evropských politiků skloňovány dva termíny: „strategická autonomie“ a „evropská armáda“. „Strategická autonomie“ je termín představený Francií v pol. 90. let 20. stol. Tehdy měl zřetelný anti-americký osten. Přesto, že se termín stal jedním z klíčových konceptů v nové bezpečnostní strategii EU přijaté v roce 2016¹⁰¹ a je dále zmiňován v dokumentech EU¹⁰², není dodnes definováno, co to vojensky znamená, co přesně by se mělo dělat a kdy by mělo být autonomie dosaženo. Bezpečnostní strategie EU nedefinuje úroveň politicko-vojenské ambice – ta se stále odvozuje pouze od Smlouvy o EU (viz výše) a definovaných tzv. „Headline Goals“¹⁰³. Stejně tak termín „evropská armáda“ nemá jakýkoli teoreticko-formální ani reálný základ. Nikdo doopravdy evropskou armádu nechce. Evropská armáda by se dostala na pořad dne pouze, kdyby byl vyhlášen cíl: EU jako jednotný stát. Používání obou pojmů je matením sebe sama a veřejnosti, jde o prázdná slova. Ke stejnému závěru dospěl ve své zprávě-auditě i Evropský účetní dvůr.¹⁰⁴

Nové technologie, noví globální aktéři, nová strategická situace, překonanost smluvních závazků z dob Studené války. Vývoj v technologiích a tedy v kvalitě a schopnostech zbraňových systémů je od konce Studené války pochopitelně ohromný, týká se všech aspektů moderního válčení a dokonce přináší celé nové dimenze jako je informační a kybernetická válka. Vzhledem k tématu posuzování vztahů mezi Evropany a Američany je relevantní vypíchnout

dva momenty, které ukazují na rostoucí rozdíly v přístupech členů EU a USA:

- zrušení bilaterální smlouvy ABM mezi USA s Ruskem (SSSR) a budování protiraketové obrany¹⁰⁵;
- zrušení bilaterální smlouvy INF mezi USA a Ruskem (SSSR)¹⁰⁶.

V obou případech Evropané byli většinou názorově v rozporu s USA, protože preferovali udržení statu quo, tedy udržení smluv, které byly považovány za pokračující zajištění stability na globální úrovni.¹⁰⁷ Vzhledem k tomu, že Evropané nebyli smluvní stranou, nakonec „tiše“ politicky akceptovali postup USA. USA se rozhodly vystoupit z obou smluv, protože z jejich pohledu již neodpovídaly bezpečnostním potřebám USA a v případě INF také díky nedodržování smlouvy Ruskem. Klíčový vliv na postup USA měl vývoj v asijsko-pacifickém regionu. Zejména růst schopností Číny, která není nikterak smluvně limitována smlouvami z dob Studené války a rostoucí raketová hrozba spojená s šířením jaderné technologie pro vojenské využití – zejména pokud jde o Írán¹⁰⁸ a KLDR.

V případě projektu balistické protiraketové obrany¹⁰⁹ se Evropané nejprve obávali různé úrovně strategického zajištění obrany v rámci NATO (a tedy větší neochoty USA v takové situaci přijít napomoc Evropě) a po oznámení plánu USA rozšířit projekt do Evropy se zejména Německo za kancléře

Schrödera před rokem 2007 postavilo do čela skupiny evropských zemí, které přejaly v podstatě plně argumentaci Ruska. Tato skupina dosáhla, že projekt byl nejprve za prezidenta Bushe budován na bilaterálním základě mezi USA, Polskem (základna s interceptory) a Českou republikou (radarová základna), ovšem s tím že bude následně poskytnut i pro NATO (i díky postoji ČR, pro kterou to byla politická podmínka participace v projektu).¹¹⁰ Tento projekt nakonec zkrachoval kvůli nejednoznačnému postoji ČR, kde došlo k zastavení ratifikačního procesu v roce 2009. Nový americký prezident Obama původní projekt (Ballistic Missile Defence System) prezidenta Bushe rekonfiguroval (především díky skepsi vůči pojetí administrativy prezidenta G. W. Bushe) a pod jiným titulkem pro Evropu (European Phased Adaptive Approach) americký projekt realizoval¹¹¹. V novém pojetí bylo nakonec dosaženo shody s Evropany, že projekt má podporu celého NATO a NATO se svým dílem podílí¹¹² na schopnosti celkového protiraketového projektu.¹¹³

97 PESCO bylo aktivováno v roce 2017 na základě článku 42(6), 46 a Protokolu 10 – Smlouvy o EU. Informace v angličtině je zde: <https://pesco.europa.eu/>, v češtině zde: <https://www.euroskop.cz/9282/sekce/stala-strukturovana-spoluprace-pesco/>.

98 European Defence Fund – EDF.

99 Přezkum Evropského účetního dvora č. 09: Evropská obrana. Evropský účetní dvůr, 2019; dokument v češtině i angličtině je zde: <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=51055>

100 Slova zástupce strategického velitele NATO v Evropě (DSACEUR) britského gen. Jamese Everarda na konferenci “American European Security Dialogue” v Kirině ve Švédsku v listopadu 2019.

101 Pod názvem: “Global Strategy for the European Union’s Foreign And Security Policy”, strategické autonomii se věnují paragrafy 37-39; dokument je zde: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_review_web_0.pdf.

102 Např. v European Council Conclusions z 25. června 2018 zde: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10246-2018-INIT/en/pdf> a v dalších následných závěrech a prohlášeních Evropské rady.

103 Založené na ambici schválené Evropskou radou v prosinci 2008.

104 Viz poznámka 97.

105 Anti-Balistic Missile Treaty - smlouva o omezení systémů anti-balistických raket (zákaz celoplošné protiraketové obrany) uzavřená mezi USA a SSSR v roce 1972. Jednostranně vypovězena USA, odstoupily k červnu 2002.

106 Treaty Between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics on the Elimination of Their Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles – zkráceně INF – podepsána v roce 1987. Smlouva zakazovala balistické rakety a rakety s plochou dráhou letu s doletem 500-5500 km. Jednostranně formálně vypovězena USA 1. února 2019 s šestiměsíční výpovědní lhůtou na základě argumentu o informacích o nedodržování smlouvy Ruskem.

107 Za typický evropský postoj lze považovat text usnesení Evropského parlamentu ze dne 14. února 2019 o budoucnosti smlouvy INF a důsledcích pro Evropskou unii (2019/2574(RSP)), dokument je zde: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0130_CS.pdf.

108 Írán je předmětem dlouhodobě rozdílných názorů a přístupů mezi USA a Evropany. Naposledy se rozpor ukázal při hlasování Rady bezpečnosti OSN 14. srpna 2020 o návrhu rezoluce předložené USA, kterým se navrhovalo prodloužení sankcí vůči Íránu podle rezoluce 2231/2015. Pro hlasovaly USA a Dominikánská republika, proti Čína a Rusko a ostatních 11 členů Rady se zdrželo včetně Velké Británie, Francie a Německa. Informce o hlasování je zde: <https://www.un.org/press/en/2020/sc14277.doc.htm>, a např. zde: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/the-failed-un-security-council-vote-on-iran-proves-why-diplomatic-engagement-matters/>.

109 Projekt myšlenkově navazoval na “Strategic Defence Initiative” (SDI) prezidenta Ronalda Reagana z roku 1983. Teprve po roce 2000 bylo možné díky technologickému pokroku myšlenku prakticky realizovat.

110 Na Pražském summitu NATO v roce 2002 bylo Deklarací (paragraph 4(g)) schváleno provedení Studie proveditelnosti protiraketové obrany NATO, z níž se postupně vyvinul dnešní stav projektu protiraketové obrany v rámci NATO jako doplnění projektu protiraketové obrany USA. Dokument je zde: <https://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm>.

111 Jedná se o projekt “Aegis Ballistic Missile Defence System”, který je do značné míry postaven na námořním základě, ovšem s pozemními základnami např. v Polsku a Rumunsku.

112 Informace o projektu NATO je zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49635.htm.

113 Postoje Evropanů k projektu prezidenta Bushe ve shrnutí obsahuje: Jaroslav Švestka: Vojenská a politická reakce Evropy a Ruska na BMDS Spojených států amerických. Magisterstka práce, Masarykova Univerzita v Brně, Brno 2007. Práce je zde: https://is.muni.cz/th/65339/fss_m_b1/text_prace.pdf. Přehled evropských postojů z roku 2007 je také zde: <https://www.armscontrol.org/act/2007-04/europeans-split-over-us-missile-defense-plans>. Přehled vývoje přístupu USA k projektu balistické protiraketové obrany je zde: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-defense-systems-2/missile-defense-systems/policy-coming-soon/>.

Mezinárodní situace a vývoj po zvolení prezidenta Trumpa

Primární aktéři v mezinárodních vztazích – státy a aktéři od nich odvození jako mezinárodní mezivládní organizace po nástupu prezidenta Trumpa bez větších rozdílů hodnotily situaci v mezinárodních vztazích stejně¹¹⁴: svět se vyvinul do multipolární podoby založené primárně na mocenském a geopolitickém základě s důrazem na prosazování zájmů; základem je velmocenské soupeření.

Klíčoví aktéři s velmocenským postavením či aspiracemi velmocenského postavení dosáhnout (jako např. Turecko) uznávají, že multipolárnímu světu stále dominují USA v supervelmocenském postavení díky své silné ekonomice a vojenské síle. Za druhého aktéra, který zatím jen směřuje k podobné pozici, je považována Čína – která deklaruje cíle vyrovnat se USA a plánovitě realizuje projekty v daném směru. Země-velmoci, které chtějí dále posílit své postavení, vytvářejí ad hoc aliance i dlouhodobější kooperativní vztahy s cílem dále zmenšovat postavení a vliv USA a potažmo členských států EU. Typicky jde o snahy pod vedením Číny a Ruska na globální úrovni¹¹⁵, další země se o to snaží v regionálním měřítku – viz např. kooperace Turecka a Ruska na Blízkém východě apod.

Přístup prezidenta Trumpu ke světu a Evropanům.

Donald Trump jak deklaroval jako prezidentský kandidát, tak koná jako prezident. Svůj politický přístup k zahraniční politice definoval ve své předvolební řeči¹¹⁶ a potvrdil jako prezident ve své Národní bezpečnostní strategii z roku 2017¹¹⁷. Jde o explicitně realistický přístup, kde na prvním místě jsou zájmy USA a pak hodnoty – předchozí zahraniční politiku prezidenta Obamy (a vlastně také G. W. Bushe) považuje za katastrofu a ztrátu kompasu a relevantnosti zahraniční politiky pro zájmy USA. Okolní svět vnímá jako

konkurenční a za hlavního protivníka vnímá ze státních aktérů Čínu a pak Rusko. Vůči Evropě vnímá, že Rusko je rostoucí hrozba a problém a Čína získává “strategické opěrné-výchozí body”¹¹⁸. Pokud jde o smlouvy a instituce, Trumpova administrativa je připravena na pokračování jen tehdy, pokud to odpovídá realisticky viděným zájmům včetně toho, že nelimitují kroky, které jsou vnímány jako potřebné.

K evropským spojencům přistupuje jako k zemím, se kterými by rád spolupracoval-pokračoval ve společenství, ale na základě realistického přístupu jen tehdy, pokud to bude přínosem pro USA: “We have spent trillions of dollars over time ... building up our military to provide a strong defense for Europe ... The countries we are defending must pay for the cost of this defense – and, if not, the U.S. must be prepared to let these countries defend themselves ... The whole world will be safer if our allies do their part to support our common defense and security ... Trump Administration will lead a free world that is properly armed and funded.”¹¹⁹ Na tento postoj kandidáta na prezidenta navazuje text Národní bezpečnostní strategie USA: “The United States is safer **when Europe** is prosperous and stable, and **can help defend our shared interests and ideals**. The United States remains firmly committed to our European allies and partners. The NATO alliance of free and sovereign states is one of our great advantages over our competitors, and the United States remains committed to Article V of the Washington Treaty.”¹²⁰ Uvedený přístup potvrzuje i kniha bývalého národního bezpečnostní poradce prezidenta Trumpa – Johna Boltona.¹²¹ Uvedený přístup také odpovídá názorům dnes v USA v zahraničně-politické debatě vlivných neorealistů Johna Measheimera a Stephena M. Walta¹²².

Přístup Evropanů. Velká Británie odešla z EU 31. ledna 2020, do konce roku 2020 běží přechodné období pro vyvážení se ze všech závazků vůči EU. Tento krok ji přibližuje k větší kooperaci s USA včetně postojů vůči Číně.

V návaznosti na závazek přijatý na summitu NATO v roce 2014 začali evropští členové NATO zvyšovat své obranné rozpočty a investice do obrany. Výraznější snahy však začaly až v důsledku přístupu prezidenta Trumpa po jeho nástupu do Bílého domu v lednu 2017.¹²³ Přesto minimálně třetina, ale spíše polovina (ve světle ekonomických dopadů pandemie Covid-19) Evropanů nesplní závazek dosáhnout prahu 2% HDP výdajů na obranu do roku 2024. Německo jako klíčová země EU s nejsilnější ekonomikou dokonce otevřeně na různých politických úrovních deklarovalo, že nehodlá tento závazek splnit – naposledy ministryně obrany Annegret Kramp-Karrenbauer oznámila, že Německo se bude snažit dosáhnout do roku 2024 1,5% HDP a prahu 2% HDP dosáhne k roku 2031.¹²⁴ Evropané tak jako celek nebudou mít po minimálně 20-ti letech výrazného podfinancování svých armád v příštích deseti letech dostatečně schopné armády, které by byly schopné čelit aktuálním hrozbám. Rozhodně ne v míře, jakou by si představovaly Spojené státy.

Francouzský prezident Macron, v reakci na vývoj v mezinárodních vztazích a specificky na přístup a především styl prezidenta Trumpa, představil svou politickou vizi pro Evropu (EU) v programovém projevu 27. srpna 2019 před shromážděním francouzských velvyslanců.¹²⁵ Podstata: Evropané by měli v multipolárním světě sledovat své vlastní zájmy a vytvořit svůj vlastní pól, který je oddělený od USA; evropský pól by měl do sebe inkorporovat i Rusko. Dále v reakci na politiku a styl prezidenta Trumpa před prosincovým summitem NATO v Londýně v roce 2019 prohlásil, že se NATO dostává do stavu klinické smrti.¹²⁶ Tím nastolil politickou otázku budoucnosti

NATO. Jedná se o nový přístup Francie, která se snaží být vůdčí vojenskou silou v EU, protože navzdory tradiční snaze o autonomní pozici vůči USA se Francie v roce 1995 vrátila do Vojenského výboru NATO a v roce se 2009 díky pro-atlantickému prezidentu Sarkozymu vrátila do vojenských struktur Aliance. Obranný rozpočet Francie dosahoval v roce 2019 úrovně 1,84% HDP.

Výsledky summitů NATO od zvolení prezidenta

Trumpa. V době mandátu prezidenta Trumpa proběhly dva summity Aliance – v Bruselu (2018) a Londýně (2019). Vyznačovaly se napjatou a emocionální atmosférou kvůli politickému i rétorickému tlaku prezidenta Trumpa na navyšování obranných rozpočtů. Opakovaně napadal a vypichoval Německo. Vedle “standardní” agendy dané předcházejícími summitovými rozhodnutími jsou z hlediska transatlantické vazby důležité čtyři momenty¹²⁷:

- Oba summity ve svých závěrech podtrhly důležitost růstu výdajů na obranu a splnění závazků ze summitu ve Walesu (2014) dosáhnout do roku 2024 prahu 2% HDP.
- Summit v Londýně poprvé v historii Aliance přinesl explicitní zmínění Číny v přijaté deklaraci – politickou shodu, že rostoucí vliv a politika Číny vyžaduje společnou reakci jako Aliance.¹²⁸
- Oba summity potvrdily rostoucí hrozbu přicházející z Ruska.
- Summit v Londýně rozhodl, že GT NATO má provést politickou reflexi a přijít na summitu Aliance v roce 2021 s doporučeními, jak posílit politickou kohezi organizace¹²⁹ – zjevně v reakci na třenice mezi USA a Evropou, turecké chování, vyostření turecko-řeckých sporů atd.

¹¹⁴ Viz strategické dokumenty zemí jako USA, Čína, Rusko, členské státy EU atd.

¹¹⁵ Vedle již zmíněného uskupení BRICS a dalších uskupení jako Šnghajská organizace spolupráce jde o bilaterální čínsko-ruskou spolupráci. Novým prvkem z roku 2020 je vytváření trojúhelníku kooperativních vztahů na základě bilaterálních smluv mezi Čínou, Ruskem a Iránem, dokonce došlo v roce 2019 již i ke společnému námořnímu vojenskému cvičení v Ománském zálivu.

¹¹⁶ 27. dubna 2016, transkript je zde: <https://www.thefiscaltimes.com/2016/04/28/Transcript-Donald-Trump-s-Foreign-Policy-Speech-April-27-2016>.

¹¹⁷ National Security Strategy of USA, prosinec 2017, zde: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

¹¹⁸ “Strategic footholds”.

¹¹⁹ “Utratili jsme v minulosti bilióny dolarů ... budující armádu, abychom poskytli Evropě silnou obranu ... země, které bráníme musí platit náklady na tuto obranu – a pokud ne, USA musí být připraveny nechat tyto země, aby se bránily samy ... svět bude bezpečnější, jestliže naši spojenci udělají svůj kus práce na podporu naší společné obrany a bezpečnosti ... Trumpova administrativa povede svobodný svět, který je adekvátně vyzbrojen a financován”; Z kandidátské řeči k zahraniční politice pronesené 27. dubna 2020, viz poznámka 116.

¹²⁰ “USA jsou bezpečnější, když Evropa prosperuje a je stabilní a může pomoci bránit naše sdílené zájmy a ideály. USA zůstávají pevně věrné závazkům vůči našim evropským spojencům a partnerům. Aliance NATO svobodných a suverénních států je jedna z našich velkých výhod vůči našim konkurentům a USA zůstávají věrné závazku v čl. 5 Washingtonské smlouvy.” National Security Strategy of USA, prosinec 2017, viz poznámka 117.

¹²¹ John Bolton: The Room Where It Happened. Simon and Schuster, New York, 2020, str. 566.

¹²² Viz např. jeho kniha “The Hell of Good Intentions: America’s Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy.” Vydána v roce 2018.

¹²³ Podrobný popis nárůstu obranných rozpočtů u Evropanů je popsán ve Výroční zprávě GT NATO za rok 2019, zde: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/3/pdf_publications/sgar19-en.pdf.

¹²⁴ Projev Annegret Kramp-Karrenbauer 7. listopadu 2019 na Universitě Bundeswehru v Mnichově při příležitosti návštěvy GT NATO, viz zde: <https://www.washingtonpost.com/world/2019/11/08/germany-finally-pledges-increase-military-spending-nato-levels-trump-still-wont-be-happy/>. Shmutí vývoje obranných výdajů Německa a výroky německých politiků na dané téma je zde: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/de-budget.htm>.

¹²⁵ Projev v angličtině je zde: <https://lv.ambafrance.org/Ambassadors-conference-Speech-by-M-Emmanuel-Macron-President-of-the-Republic>.

¹²⁶ Učinil tak v rozhovoru pro The Economist 7. listopadu 2019, rozhovor pod titulkem “Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead” je zde: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>.

¹²⁷ Jde o tři dokumenty: a) Brussels Declaration on Transatlantic Security and Solidarity, zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156620.htm?selectedLocale=en, b) Brussels Summit Declaration, zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=en, c) London Declaration, zde: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm?selectedLocale=en.

¹²⁸ “We recognise that China’s growing influence and international policies present both opportunities and challenges that we need to address together as an Alliance.” – London Declaration, bod 6.

¹²⁹ London Declaration, bod 7.

BUDOUCNOST TRANSATLANTICKÝCH VZTAHŮ VE SVĚTLE PREZIDENTSKÝCH VOLEB V USA

Očekávatelný přístup USA k transatlantickým vztahům (NATO). Ve Spojených státech není sporu o hodnocení vývoje v mezinárodních vztazích a okamžitých i strategických hrozbách a výzvách. Dokladem toho je, že Národní bezpečnostní strategie USA republikána realisty Donalda Trumpa z roku 2017 vykazuje v tomto ohledu jednoznačně kontinuitu s dokumentem demokrata liberála Baracka Obamy z roku 2015.

Přitvrzení jazyka vůči Číně a Rusku odpovídá deklarování jejich ambicí, v obou případech jde o rok 2015, i jejich návazných konkrétních kroků. Proto na ně Národní bezpečnostní strategie USA Obamovy administrativy z roku 2015 nemohla ještě reagovat. Recepty na řešení situace jsou samozřejmě odlišné.

Už Obamova administrativa však hovořila o “Advance our Rebalance to Asia nad Pacific”¹³⁰, Evropa byla až na dalším místě. Prezidentský kandidát Joe Biden byl v Obamově administrativě viceprezidentem. Obamova i Trumpova administrativa vidí v pevném spojení s Evropou přínos a NATO vidí jako užitečný přínos pro prosazování svých bezpečnostních zájmů. Ale již za Obamovy administrativy rostla nespokojenost s chováním a výkonem Evropanů. A v týmu prezidentského kandidáta Joe Bidena jsou pro oblast zahraniční a bezpečnostní politiky klíčoví lidé, kteří

sloužili na vysokých seniorních postech v Obamově administrativě: Antony Blinken, Jake Sullivan, Avril Haines nebo Julie Smith.¹³¹

Prezident Trump v tomto ohledu jen pokračuje v prezentování narůstající nespokojenosti a tlaku. Navíc stylem a emocionální intenzitou, na kterou Evropané nebyli od vzniku NATO zvyklí. Prezident Trump rozhodně ruší NATO za každou cenu z ideologických důvodů nehodlá, není izolacionista ani ideolog. Snaží se mít v Evropanech spojence, ale jen takové, kteří mu skutečně budou ochotní a schopní pomoci s Čínou. Výsledek summitu NATO v Londýně v podobě dosažení shody, že na Čínu je potřeba reagovat pomocí NATO jako celku, je politicky pro prezidenta Trumpa strategicky důležitý úspěch. Od Evropanů je to však zatím jen příslib, rozhodovat budou činy a tedy americké hodnocení vůle a schopností Evropanů.

Naléhavost rostoucího tlaku USA vůči Evropanům je dána třemi momenty. Američané cítí a vidí:

- USA jsou přetíženy, dělají příliš mnoho věcí naráz. To oslabuje jejich ekonomiku a nemístně poutá i jejich vojenské zdroje. Trump to ve své předvolební řeči k zahraniční politice v roce 2016 pojmenoval jednoznačně: “Our Resources are Overextended”¹³².

¹³⁰ “Postoupit s naším rebalancováním směrem k Asii a tichomořskému regionu”, název podkapitoly v Národní bezpečnostní strategii USA z roku 2015.

¹³¹ Popis zahraničněpolitického a bezpečnostního týmu prezidentského kandidáta Joe Bidena je např. v článku: Colum Lynch, Robbie Gramer, Darcy Palder: Inside the Massive Foreign-Policy Team Advising Biden’s Campaign. IN: Foreign Policy, 31. července 2020, článek je zde: <https://foreignpolicy.com/2020/07/31/inside-biden-campaign-foreign-policy-team/>.

¹³² “Naše zdroje jsou přetíženy”.

- Dominance USA se zmenšuje, jsou předmětem cílené konkurence ze strany primárně Číny a sekundárně Ruska za účelem snižování moci a vlivu ve světě.
- I USA si z pohledu investic do vojenských schopností vybraly svou mírovou dividendu a nyní čelí tomu, že: jaderné odstrašovací síly zatrofovaly a velikost ozbrojených sil, počet lodí, počet letounů atd. se dramaticky ve srovnání s rokem 1990 zmenšil – o 25-40%.¹³³ To samozřejmě odpovídá dramatickému snížení ročních obranných výdajů z úrovně minimálně 6% HDP na úroveň cca 3,3% HDP za posledních 30 let. Zároveň si USA uvědomují, že orientace na boj s terorismem dovedla ozbrojené síly ke struktuře a vyzbrojení, které nebudou adekvátní pro čelení Číně a Rusku.¹³⁴

Evropské zanedbávání vojenských výdajů a strkání hlavy do písku před vývojem ve světě a růstem hrozeb irituje USA stále více. Také proto, že díky politice USA po druhé světové válce vybudovali Evropané blahobyt, který je minimálně tak velký jako americký. Američané tak dospívají k jednoznačnému názoru, že se potřebují soustředit sami na sebe (ekonomiku a armádu) a Evropané by měli být připraveni pomoci a splatit tak část “dluhu” za to, co pro ně udělaly Spojené státy po druhé světové válce. Američané, uvidí-li že jim Evropané jako skupina sdružená v Alianci nejsou přínosem v řešení bezpečnostních hrozeb a výzev, nebudou lpět na zachování NATO.

Specifický postup USA v případě zvolení prezidenta Trumpa nebo kandidáta Joe Bidena. Tým Joe Bidena se snaží voličům říct, že prezident Trump oslabil pozici USA vůči Číně a jiným, protože oslabil spojenecké svazky jako např. NATO.¹³⁵ Bude-li tedy Joe Biden zvolen, uvidíme pokus jeho administrativy přimět evropské spojence v NATO k adekvátnímu výkonu a podpoře USA “po dobrém” s občasným zdviženým prstem. Jak tomu byli Evropané zvyklí před nástupem

prezidenta Trumpa. Ale ani případná Bidenova administrativa nebude mít nevyčerpatelnou trpělivost – realita a tvrdá fakta budou vysílat USA po trajektorii, po které již dnes putují, a to včetně podstaty přístupu k evropským spojencům.

Nesmíme zapomenout ani na vnitropolitický vývoj v USA, který má důležité implikace na jejich přístup k okolnímu světu. Voličské názorové spektrum se polarizuje na pravici (Republikáni) i levici (Demokraté). V obou táborech sílí názory dříve považované za radikální. Ač vychází z opačných premis (zda je Amerika dobrá – pravičáci - či špatná - levičáci), v závěrech se shodují – menší angažovanost USA ve světě (v porovnání s hegemonickým chováním v 90. letech 20. století; nejde o izolacionismus) a menší ochota bránit státy svobodného světa, zvláště pokud tyto státy samy nedbají na své vojenské schopnosti. Tento vnitropolitický základ bude limitovat jakékoli tendence případné demokratické administrativy přehlížet chování evropských spojenců a brát Evropany pod svá ochranná křídla jako dříve.¹³⁶

V případě znovuzvolení prezidenta Trumpa mohou Evropané očekávat pokračování nastoupeného přístupu a ještě další přitvrzení. Druhá Trumpova administrativa by znovuzvolení považovala za potvrzení správnosti dosavadního přístupu.

Ať tak či onak, rozdíl mezi republikánskou a demokratickou administrativou po příštích prezidentských volbách bude pouze v rétorice, stylu a případně rychlosti přijímání zásadních rozhodnutí vůči Evropanům, respektive trvání transatlantické vazby. Podstata přístupu USA bude stejná za jakékoli administrativy.

¹³³ Ve svém předvolebním projevu 27. dubna 2016 k zahraniční a bezpečnostní politice – viz poznámka 116 - Donald Trump vypočítává: oproti roku 1991 mají USA místo 2 mil. osob v armádě jen 1,3 mil.; námořnictvo má z 500 lodí jen 272; letectvo je o 1/3 menší; a prezident Obama navrhoval pro rok 2017 o 25% nižší obranný rozpočet než jaký byl v roce 2011. Existuje řada článků v médiích v USA z let 2019 či 2020, které popisují podfinancování a personální nouzi v amerických ozbrojených silách vzhledem k úkolům, které jsou na síly kladen.

¹³⁴ Pokud jde např. o letectvo, jsou dopady snížených obranných rozpočtů USA a orientace na boj s terorismem dobře zachyceny ve studiích think-tanku Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA): kolektiv autorů: An Air Force for an Era of Great Power Competition. 2019, studie je zde: <https://csbaonline.org/research/publications/an-air-force-for-an-era-of-great-power-competition>; kolektiv autorů: Regaining High Ground at Sea, Transforming the U.S. NAVY's Carrier Air Wing for Great Power Competition. 2018, studie je zde: <https://csbaonline.org/research/publications/regaining-the-high-ground-at-sea-transforming-the-u.s.-navys-carrier-air-wi>.

¹³⁵ Viz např. článek: David Wainer, Kevin Cirilli: Containing China Starts with Fixing Alliances, Diden Adviser Says. IN: Bloomberg, 31. července 2020, článek je zde: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-07-31/containing-china-starts-with-fixing-alliances-biden-aide-says>.

¹³⁶ Vnitropolitický názorový vývoj v USA s implikacemi pro přístup USA k okolnímu světu shrnuje článek: Roman Joch: Domácí a zahraniční politika USA. Co z jejich vztahu vyplývá pro Evropu? IN: Info.cz, 4. srpna 2020, článek je zde: <https://www.info.cz/nazory/domaci-a-zahranicni-politika-usa-co-z-jejich-vztahu-vypluva-pro-evropu>.

5

ZÁVĚRY

- Američané a Evropané spojení transatlantickou vazbou dnes nesdílí zcela hodnocení hrozeb. Rozdíl je minimálně ve vnímání intenzity jednotlivých hrozeb.
- Nepanuje jednoznačná shoda mezi Američany a Evropany, kam by se mělo napřít společné alianční úsilí a konkrétní kroky. Pro USA jde jednoznačně primárně o Čínu. Pro Evropany v NATO, kteří vnímají svět ve svém celku méně globálně a více regionálně, jde méně o Čínu a méně intenzivně o Rusko. Ačkoliv Londýnský summit přinesl politickou shodu na formulaci, že Čína je příležitostí i výzvou, která vyžaduje reakci NATO jako celku - slovo “příležitost” reprezentuje především názor řady evropských států.
- Mezi Američany a Evropany v NATO nepanuje v tuto chvíli dostatečně shodný názor na řešení společně uznaných hrozeb. Evropané jsou spíše pro diplomacii a koexistenci, Američané chtějí hrozbám a výzvám čelit čelem a v případě nutnosti i vojenskou silou.
- Ačkoliv NATO neobsahuje ekonomickou dimenzi transatlantických vztahů, prakticky je ekonomická dimenze nedílnou součástí transatlantické vazby. Neshoda mezi USA a Evropany v ekonomické dimenzi vztahů bude mít zásadní dopady na celkovou existenci transatlantické vazby. Přístup prezidenta Trumpa to dokumentuje a nikdy tomu nebylo jinak.
- Evropané mají budoucnost transatlantické vazby ve svých rukách. V oblasti bezpečnostně-obranné v podobě přístupu k investicím do obranných schopností a ve vůli konat a v ekonomické oblasti v podobě přístupu k dohodě USA-EU. Nevůle a nízký výkon Evropanů v porovnání s realitou vnějšího světa a vývoje hrozeb povedou USA ke stále více samostatnému postupu. USA neplánují izolacionistickou politiku vůči Evropě, nebudou-li však vidět v Evropanech přínos, půjdou svou vlastní cestou. Z pohledu USA nepůjde o možnost volby, ale o nutnost.
- Pokud USA dojdou k závěru, že transatlantická vazba v podobě NATO není přínosná vzhledem k bezpečnostním hrozbám a výzvám z pohledu USA, začnou se intenzivně orientovat na výběrové bilaterální vztahy s jednotlivými proatlantickými evropskými státy jako např. Polsko. Začne prakticky vznikat situace různé garance bezpečnosti v Evropě a NATO bude stále formálnější organizace, která s větší krizí v euroatlantickém prostoru jednoduše prakticky zanikne.
- Ve světle vývoje v mezinárodních vztazích i ve světle domácího vývoje se USA nebudou rozpakovat přistoupit ke kvalitativně novým rozhodnutím, jako tomu bylo po konci druhé světové války, kdy byl zlomen izolacionismus. Katalyzátorem pro tento přístup bude realistický (respektive neorealistic) názorový proud v USA.
- Základy, které vedly ke vzniku transatlantické vazby, jsou velmi rozvolněné. V Evropě je na vzestupu anti-amerikanismus. Přístup Američanů a Evropanů v NATO se v tuto chvíli ani trendově ne zcela schází. Pokud Evropané výrazně nepřidají s vojenskou výkonností a politickou vůlí kooperovat s USA, je transatlantická vazba v institucionální podobě NATO v horizontu více než pěti let v existenciálním ohrožení, v dlouhodobém výhledu pak mrtvou záležitostí. Nejde přitom o styl, ale tvrdá fakta – vůle k hájení svých zájmů a hodnot a dostatečná vojenská výkonnost, včetně schopnosti strategické projekce síly. Američané žádají globální pojetí NATO, Evropané na něj zatím nejsou prakticky připraveni, ale poskytli na Londýnském summitu v roce 2019 politický příslib.

A series of horizontal lines providing space for writing on the left page.

A series of horizontal lines providing space for writing on the right page.

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)